

LIETUVOS RESPUBLIKOS
**AKADEMINĖS ETIKOS
IR PROCEDŪRŲ**
KONTROLIERIAUS TARNYBA

ATSAKINGO MOKSLO BAROMETRAS 2020

TYRIMO ATASKAITA

Ataskaitą parengė:

Dr. Eglė Ozolinčiūtė
Gintarė Židonė
Dr. Loreta Tauginienė

2020 m. liepa

TURINYS

Santrumpos	3
ĮVADAS	4
I. METODOLOGINĖS PRIEIGOS APRAŠYMAS	5
1.1. Klausimyno struktūra	5
1.2. Respondentų charakteristikos	6
1.2.1. Didžiausias mokslinis krūvis	6
1.2.2. Mokslo laipsnis ir jo įgijimo vieta (valstybė)	7
1.2.3. Mokslinės veiklos patirtis	7
1.3. Duomenų analizė	8
1.3.1. Uždarų atsakymų analizė	8
1.3.2. Atvirų atsakymų analizė	9
II. MTPE NUOSTATŲ INTEGRAVIMAS	10
2.1. Žinojimas apie MTPE nuostatas	10
2.2. MTPE nuostatų įgyvendinimas	11
2.3. MTPE žinių gilinimas asmenine iniciatyva	12
III. NEETIŠKAS ELGESYS ATLIEKANT IR SKELBIANT MOKSLINIUS TYRIMUS	16
IV. NESĄŽININGO ELGESIO PATIRTYS	19
4.1. Savo interesų gynimas	19
4.2. Situacijų, susidūrus su neetišku elgesiu, sprendimas	20
4.3. Grėsmę keliantys veiksniai	20
IŠVADOS	22
ŠALTINIAI	23

SANTRUMPOS

AEPK MSI R	Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus patvirtintos Mokslo ir studijų institucijų akademinės etikos kodeksų priėmimo, įgyvendinimo ir priežiūros rekomendacijos
EEKMTE	Europos elgesio kodeksas mokslinių tyrimų etikos klausimais (pataisytas leidimas) (angl. ALLEA The European Code of Conduct for Research Integrity (revised edition))
EK	Etikos komitetas
EK EMCH	Europos Komisijos rekomendacija dėl Europos mokslininkų chartijos ir dėl Mokslininkų priėmimo į darbą elgesio kodekso (angl. Commission Recommendation of 11 March 2005 on the European Charter for Researchers and on a Code of Conduct for the Recruitment of Researchers)
ES	Europos Sąjunga
LURK PEG	Lietuvos universitetų rektorių konferencijos Publikavimo etikos gairės
MSI	mokslo ir studijų institucijos
MTPE	mokslinių tyrimų ir publikavimo etika
PEK	Publikavimo etikos komiteto (angl. Committee on Publication Ethics, COPE) įvairios rekomendacijos
TENK	Suomijos nacionalinė mokslinių tyrimų sąžiningumo taryba (angl. Finnish National Board on Research Integrity)
TUA MCH	Tarptautinės universitetų asociacijos Magna Charta Universitatum observatorijos Aukštojo mokslo institucinio etikos kodekso gairės (angl. IAU-MCO Guidelines for an Institutional Code of Ethics in Higher Education)

ĮVADAS

Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba (toliau – Tarnyba) pirmą kartą pristato tyrimo „Atsakingo mokslo barometras 2020“ apie Lietuvos MSI dirbančių tyrėjų patirtis ir situacijas MTPE srityje rezultatus. Tyrimu buvo siekiama apžvelgti dabartinę mokslinių tyrimų atlikimo ir jų rezultatų skelbimo praktiką Lietuvos universitetuose, kolegijose ir mokslinių tyrimų institutuose akademinės etikos požiūriu. Apklausoje dalyvauti buvo kviečiami doktorantai ir tyrėjai (dėstytojai, mokslininkai ir institucijose dirbantys kiti tyrėjai). Analizuota, kiek dėmesio Lietuvos akademinė bendruomenė skiria švietimui apie MTPE, kaip pasireiškia akademinės bendruomenės etinis jautrumas, kokie MTPE pažeidimai pastebimi akademinėje aplinkoje ir kaip jie sprendžiami.

Tyrimo rezultatai papildė kas dvejus metus Lietuvos studentų sąjungos tyrimo „Akademinio sąžiningumo indeksas“ rezultatus apie akademinio sąžiningumo įgyvendinimo praktiką aukštosiose mokyklose ir bakalauro bei magistrantūros studentų suvokimo apie akademinį sąžiningumą pokyčius.

Tikimės, kad šio tyrimo rezultatai padės geriau įsigilinti į akademinės etikos kultūrą Lietuvos MSI ir objektyviau įvertinti MTPE skatinančių nuostatų taikymo ypatumus bei teikti siūlymus dėl susiformavusių praktikų tobulinimo nacionaliniu ir instituciniu lygmenimis.

I. METODOLOGINĖS PRIEIGOS APRAŠYMAS

1.1. Klausimyno struktūra

Tyrime naudotas klausimynas sudarytas remiantis periodiškai Suomijoje Mokslinių tyrimų sąžiningumo tarybos (TENK) vykdomo tyrimo „Suomijos mokslinių tyrimų sąžiningumo barometras“ pagrindu. TENK Tarnybai suteikė leidimą adaptuoti jos naudojamą klausimyną Lietuvos kontekstui. Klausimyno validavimui buvo pasitelkti ekspertai – Rita Toleikienė, Sigitas Balčiūnas ir Vita Juknevičienė. Validavus klausimyną buvo palikti Lietuvos kontekstui aktualūs klausimai.

Akademinės bendruomenės asmeninis požiūris į etiką buvo vertintas pagal Donelson R. Forsyth sukurto etinės pozicijos klausimyno, paskelbto jo 2019 metais išleistoje knygoje „Making Moral Judgments: Psychological Perspectives on Morality, Ethics, and Decision-Making“, sutrumpintą versiją. D. R. Forsyth išskyrė keturis etinės pozicijos tipus pagal tai, kiek asmuo yra linkęs vadovautis moralinėmis normomis ir vertybėmis – situacionistus, absoliutistus, subjektyvistus ir eksepcionistas. Situacionistai atmeta bendrąsias moralines normas ir etinius sprendimus priima pagal kiekvienos situacijos aplinkybes, o eksepcionistas vadovaujami tik moraliniais absoliutais, tačiau yra linkę išlikti pragmatiški (pvz., gali taikyti išimtį priimant etinį sprendimą). Absoliutistai apibūdinami kaip visada besivadovaujantys tik bendrosiomis moralės normomis ir nelinkę etinį sprendimą priimti pagal situacijos aplinkybes, o subjektyvistai – kaip besiremiantys asmeninėmis vertybėmis (ne bendrosiomis moralės normomis) ir vertinantys iškilusią etinę dilemą perspektyviai (asmeninės naudos siekimas).

Kalbėdami apie moralumo ir etikos sampratas postmodernistinės teorijos rėmuose, galime pasitelkti Zygmunt Bauman mintis, kad postmodernybė tarsi panaikina išoriškai primestas aiškias moralines gaires. Moralė postmodernioje visuomenėje tampa privatizuota ir individai turi rasti savo kelią¹. Jeigu modernistinėse (ankstesnėse) visuomenėse tiesa suprantama kaip kažkas objektyvaus ir yra pabrėžiama absoliučios tiesos, universalumo bei konsensuso paieška, tai postmodernioje visuomenėje tiesa suprantama kaip kažkas reliatyvaus ir yra akcentuojama pagarba skirtybėms. Postmodernistinėje pasaulėžiūroje neieškoma sutarimo tarp teorijų, tai didžiųjų naratyvų pabaigos metas².

Interpretuodami aukščiau minėtus etinės pozicijos tipus modernistinių / postmodernistinių teorijų kontekste, eksepcionistas ir absoliutistus pozicijas galėtume priskirti prie modernistinei visuomenei būdingų nuostatų, o situacionistus ir subjektyvistus – postmodernistinei visuomenei priskirtinų pasaulėžiūrų.

Klausimynas sudarytas iš 5 pagrindinių dalių, apimančių 23 klausimus, iš jų 4 atviro tipo klausimus ir 19 uždaro tipo klausimų. Pirmos klausimyno dalies klausimais teirautasi apie MTPE švietimą: MTPE žinojimą ir jų įgyvendinimo praktikas tyrėjų institucijose; MTPE žinių gilinimo pobūdį ir dažnumą; pasirinkimą negilinti MTPE žinių ir to priežastis. Antroje klausimyno dalyje respondentai buvo prašomi pažymėti tuos teiginius, kurie labiausiai atspindi asmeninį požiūrį į etiką. Trečioje klausimyno dalyje buvo

¹ Thompson, K., 2018. *Four theories of postmodernity and religion: a summary*, n.a.: ReviseSociology.com.

² Coscollá, A. et al., 2006. Theoretical Orientations of Spanish Psychotherapists: Integration and Eclecticism as Modern and Postmodern Cultural Trends. *Journal of Psychotherapy Integration*, 16(4), pp. 398-416.

domėtasi, ar ir kaip dažnai per pastaruosius trejus metus respondentams teko susidurti su neetišku elgesiu atliekant mokslinius tyrimus, skelbiant jų rezultatus ir nurodant autorystę. Taip pat klausta, kaip buvo ginami savi interesai, susidūrus su neetišku elgesiu, kokios grėsmės MTPE srityje labiausiai juntamos. Penkta klausimyno dalis daugiausiai apėmė demografinio tipo klausimus.

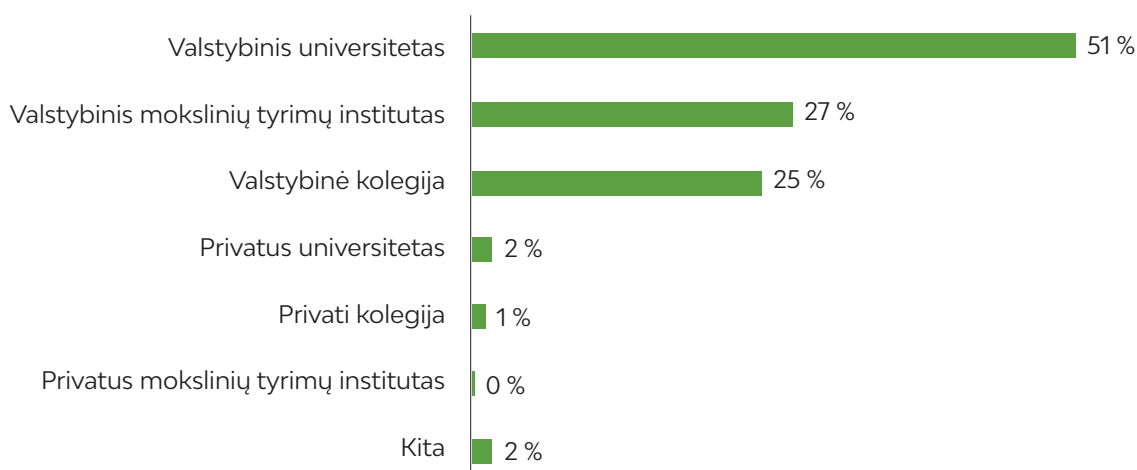
1.2. Respondentų charakteristikos

Apklausoje dalyvauti buvo kviečiami doktorantai ir tyrėjai (dėstytojai, mokslininkai ir institucijose dirbantys kiti tyrėjai). Informuoto asmens sutikime respondentams pristatytas tyrimo tikslas, pranešta, kad kiekvienos MSI dalyvavimas šiame tyrime grįstas savanoriškumu, MSI duomuo nerenkamas. Respondentai informuoti apie numatomą klausimyno pildymo trukmę (iki 30 min.), dalyvavimo savanoriškumą ir teisę neatsakyti į bet kurį klausimą bei nutraukti dalyvavimą tyrime, įvardintos netiesioginės dalyvavimo tyrime naudos ir rizikos dėl jautrių klausimų galimai keliamo diskomforto, aptarti konfidencialumo, anonimiškumo užtikrinimo, duomenų saugojimo ir apibendrintų tyrimo duomenų prieigos bei sklaidos aspektai, pateikiama kontaktinė informacija papildomiems su tyrimu susijusiems klausimams atsakyti.

Kvietimas dalyvauti „Atsakingo mokslo barometro 2020“ apklausoje MSI buvo išsiųstas elektroniniu būdu. Apklausa parengta lietuvių kalba. Nuo 2020 m. kovo 16 d. iki 2020 m. balandžio 10 d. sulaukta 712 respondentų atsakymų, iš jų analizei naudoti tik į visus klausimus atsakiusių 384 respondentų atsakymų duomenys.

1.2.1. Didžiausias mokslinis krūvis

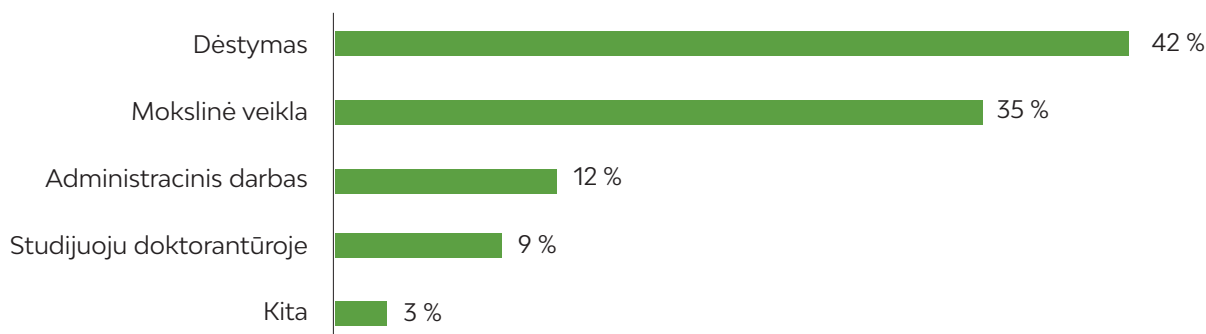
Dauguma institucijų, kurias respondentai identifikavo kaip savo darbovietes, yra valstybinio sektoriaus universitetai arba kolegijos (iš viso 76 proc.). Kas trečias respondentas kaip savo darbovietę nurodė valstybinį mokslinių tyrimų institutą. Tik nežymi tyrime dalyvavusiųjų dalis (iki 5 proc.) save priskyrė privačiam universitetui (2 proc.) ar kolegijai (1 proc.) sektoriui arba nurodė kitą darbovietę (pvz., mokykla, darbas pagal valstybės gamybinių institucijų užsakymą) (1 paveikslas).

1 paveikslas. Respondentų pasiskirstymas pagal darbovietes³.

³ Čia ir toliau dėl apvalinimo bendra procentinė įverčių raiška gali viršyti 100 proc.

Keturi iš dešimties respondentų kaip didžiausią darbo krūvį identifikavo dėstymą (42 proc.), beveik kas dešimtas – studijas doktorantūroje (9 proc.). Maždaug vienas iš trijų respondentų (35 proc.) pažymėjo didžiausią darbo krūvį skiriantis mokslinei veiklai. Kas dešimtas tyrime dalyvavęs respondentas kaip savo didžiausią darbo krūvį nurodė administracinį darbą (2 paveikslas).

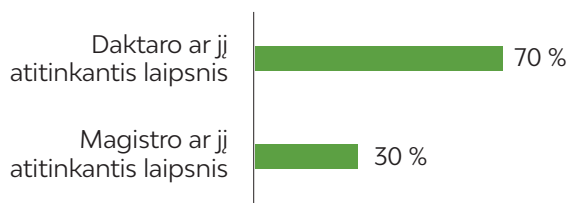

2 paveikslas. Didžiausia respondentų darbo krūvio dalis.

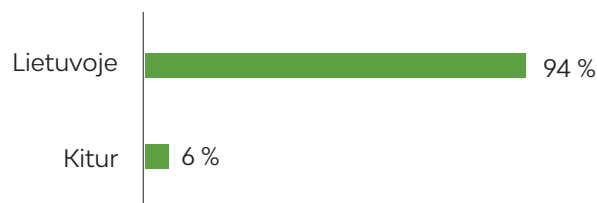
Kaip kitas veiklas respondentai identifikavo: 1) konkrečius savo vaidmenis, pvz., gydytojas praktikas, konsultantas, projektų vadovas; 2) veiklos sritis (ir jų apimtį), pvz., privatus verslas, taikomieji moksliniai tyrimai, doktorantūros studijos ir darbas, praktinis darbas, tam tikros veiklos lygiomis dalimis, pvz., mokslinė ir dėstymo veikla lygiomis dalimis.

1.2.2. Mokslo laipsnis ir jo įgijimo vieta (valstybė)

Dauguma atsakiusiųjų (70 proc.) yra įgiję daktaro ar jį atitinkantį laipsnį (3 paveikslas).

3 paveikslas. Respondentų pasiskirstymas pagal įgytą mokslo laipsnį.

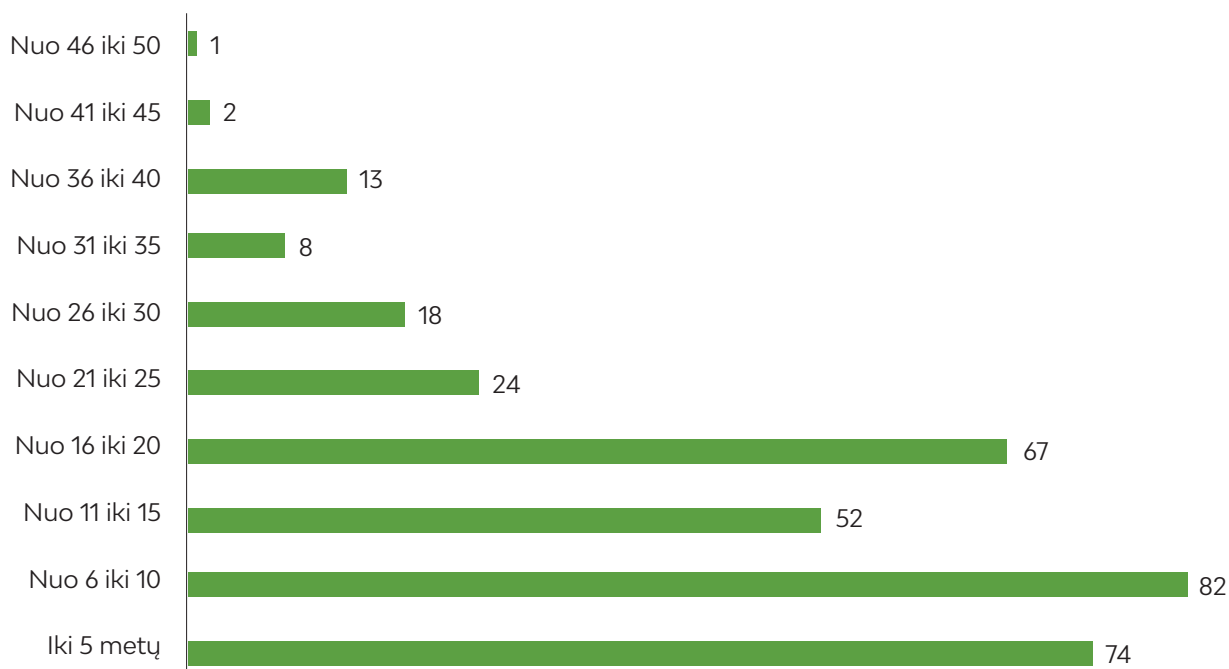

4 paveikslas. Respondentų įgyto mokslo laipsnio vieta.

Devyni iš dešimties (94 proc.) respondentų yra įgiję mokslo laipsnį Lietuvoje. Likusieji įvardijo įvairias užsienio valstybes, kuriose įgijo mokslo laipsnį: Jungtinės Amerikos Valstijos, Jungtinė Karalystė, Rusija (buvusi Sovietų Sąjunga), Vokietija (buvusi Vokietijos Federacinė Respublika), Baltarusija, Belgija, Lenkija, Suomija, Šveicarija; taip pat vienas respondentas apibendrintai nurodė Europos Sąjungą (4 paveikslas).

1.2.3. Mokslinės veiklos patirtis

Paklausti, kiek metų užsiima moksline veikla, dauguma respondentų (N=156) mokslinį darbą dirba nuo 1 iki 10 metų (N=82 nuo 6 iki 10; N=74 nuo 1 iki 5 metų) (5 paveikslas).

5 paveikslas. Respondentų mokslinio darbo patirties trukmė (metai).

1.3. Duomenų analizė

Uždarų atsakymų atvejais buvo pasirinkta aprašomosios statistikos informacijos sisteminimo ir pateikimo būdas. Atvirų atsakymų atvejais duomenys buvo koduojami kodus priskiriant tam tikroms kategorijoms ir juos aprašant.

1.3.1. Uždarų atsakymų analizė

Duomenis sisteminant buvo pasitelkta aprašomoji statistika bei grafinio vaizdavimo būdai, kurių pagrindinis tikslas – glaustai ir vaizdžiai apibūdinti surinktus duomenis. Daugumoje atvejų naudotos pagrindinės skaitinės charakteristikos – vidurkiai ir dažniai⁴. Tyrimo duomenys pateikiami procentine išraiška.

Dėl tikslumo vertėtų atkreipti dėmesį, kad nors respondentų buvo prašoma pasirinkti iš atsakymų variantų *niekada*, *retai*, *labai retai*, *kartais*, *dažnai*, *labai dažnai*, apibendrinant tyrimo rezultatus informacija pateikiama grupuojant atsakymų pasiskirstymus tokia tvarka: *dažnai* ir *labai dažnai* (suminė procentinė raiška); *retai*, *labai retai* ir *kartais* (suminė procentinė raiška); *niekada* (procentinė raiška).

Atitinkamai atsakymuose, kuriuose respondentų prašoma pasirinkti iš atsakymų variantų *visiškai sutinku*, *sutinku*, *nei sutinku*, *nei nesutinku*, *visiškai nesutinku* ar *nesutinku*, apibendrinimai pateikiami juos grupuojant: *nesutinku* ir *visiškai nesutinku* (suminė procentinė raiška); *nei sutinku*, *nei nesutinku* (procentinė raiška); *sutinku* ir *visiškai sutinku* (suminė procentinė raiška).

⁴ Janilionis, V., n.d. Įvadinio kurso į statistinę analizę mokomoji medžiaga. Esantis: V. Janilionis, V. Morkevičius & R. Rauleckas. *Statistinė kiekybinių duomenų analizė su SPSS ir STATA*. Kaunas: Lietuvos HSM duomenų archyvas (LiDA).

1.3.2. Atvirų atsakymų analizė

Metodologinė atvirų atsakymų analizė vyko keliais etapais: pirmame etape du koduotojai atskirai kodavo respondentų atsakymus, antrame etape abu koduotojai diskutavo apie išsiskiriančius kodus ir juos suderino, trečiame etape kodams buvo priskirtos kategorijos (1 lentelė).

Respondento atsakymas	Kodas	Kategorija
Mokslinių tyrimų etikos sritis		
„Socialinių apklausų atlikimo srityje (informantų konfidencialumas, anonimiškumas ir kt.)“ (R641)	Konfidencialumo principas	Etikos principai
„Socialinių tyrimų duomenų analizės srityje (duomenų patikimumas, reprezentatyvumas, kt.)“ (R641)	Tyrimo metodų etika	Mokslinių tyrimų etika
„Socialinių tyrimų pateikimo / viešinimo srityje (sąžiningas duomenų pateikimas, finansavimo šaltinių atskleidimas, autorių teisių garantija, kt.)“ (R641)	Socialinių tyrimų etika	Tam tikrų mokslinių tyrimų etikos sritis
Publikavimo etikos sritis		
„Nuolat susiduriu su nekorektišku citavimu, <...>“ (R655)	Citavimas	Pagarbos principas
„<...> kopijavimu studentų darbuose, supratimo kad darbas turi būti originalus dar labai trūksta.“ (R655)	Plagiatas	Sąžiningumo principas
„Yra buvę situacijų, kai buvo reikalaujama įtraukti į bendraautorius asmenį kuris man atrodė vertas padėkos.“ (R655)	Prievartinė autorystė	(Bendra)autorystė
„Užsienio universiteto kuriame dariau tyrimą stažuotės metu reikalavo kad nebūtų įrašyta namų institucija. Domėjausi šiais klausimais savarankiškai.“ (R655)	Prievartinė afiliacija	(Bendra)autorystė

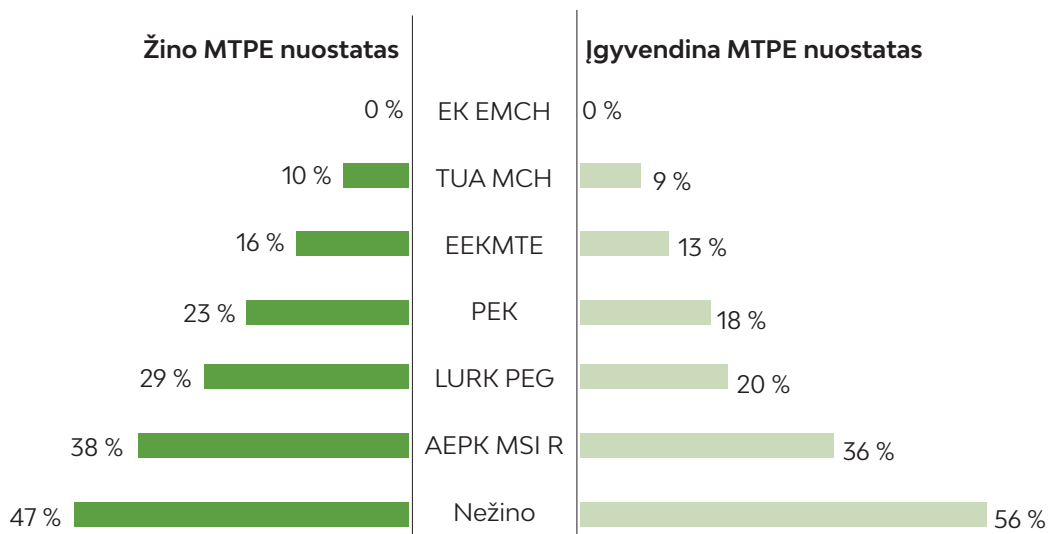
1 lentelė. Respondentų atsakymų į atvirus klausimus kodavimo ir kategorizavimo pavyzdys.

II. MTPE NUOSTATŲ INTEGRAVIMAS

Apklausoje dalyvavusi akademinė bendruomenė yra linkusi etinius klausimus (pvz., etines dilemas, moralinius iššūkius ir pan.) spręsti kaip absoliutistai, kuriems būdingas reikšmingas polinkis etinę poziciją grįsti idealistinėmis vertybėmis ir mažiau reikšmingas polinkis etinę poziciją grįsti reliatyvomis vertybėmis (idealizmas – 4,47, reliatyvizmas – 2,45). Modernistinės / postmodernistinės visuomenės raidos kontekste galima būtų daryti prielaidą, kad tarp respondentų vyrauja modernistinei visuomenei būdingos nuostatos etikos klausimais, kai asmenų etiniams sprendimams įtaką daro prigimtinė teisė, t. y. idealai (bendrosios moralės normos ir vertybės), kurie laikui bėgant ir keičiantis visuomenei nekinta. Šiuo atveju neidealistinės / reliatyviosios nuostatos, būdingos postmodernistinės visuomenės mąstysenai, respondentų atsakymuose pasireiškia silpniau.

2.1. Žinojimas apie MTPE nuostatas

Vertinant respondentų atsakymus apie MTPE nuostatų žinomumą, galima teigti, kad nors beveik pusė (47 proc.) pažymėjo, kad nežino nė vienos iš MTPE nuostatų, vis dėlto net 67 proc. atsakiusiųjų identifiko tai, kad jiems yra *gerai žinomi* nacionaliniai dokumentai, t. y. AEPK MSI R (38 proc.) ir LURK PEG (29 proc.) (6 paveikslas). Didesnį AEPK MSI R žinomumą galėjo sąlygoti ankstesnis dokumento paskelbimo laikas – dar 2015 m., palyginus su LURK PEG, paskelbtomis vos prieš metus – 2019 m.

6 paveikslas. GERAI žinomos ir MSI įgyvendinamos MTPE nuostatos.

Taip pat paminėtini dokumentai, kurie yra gerai žinomi (64 proc.) respondentams tarptautiniu mastu: PEK (23 proc.) bei vienas iš anksčiausiai paskelbtų ir mažiausiai žinomų dokumentų – 2005 m. EEKMTE (16 proc.). 2012 m. paskelbtą TUA MCH gerai žino dešimtadalis (10 proc.) respondentų (6 paveikslas).

Vos 5 proc. respondentų pažymėjo gerai žinantys kitus vidinius institucinius, nacionalinius ir tarptautinius dokumentus. Be nacionalinių ir tarptautinių dokumentų, respondentų atsakymuose minimi institucijų etikos kodeksai, nuostatos ir taisyklės. Iš nacionalinių dokumentų nurodytas Lietuvos Respublikos žmogaus audinių ir organų donorystės ir transplantacijos įstatymo pakeitimo įstatymas, o iš tarptautinių dokumentų, įrašytų prie „kita“, – įvairių profesinių organizacijų etinės nuostatos, pvz.,

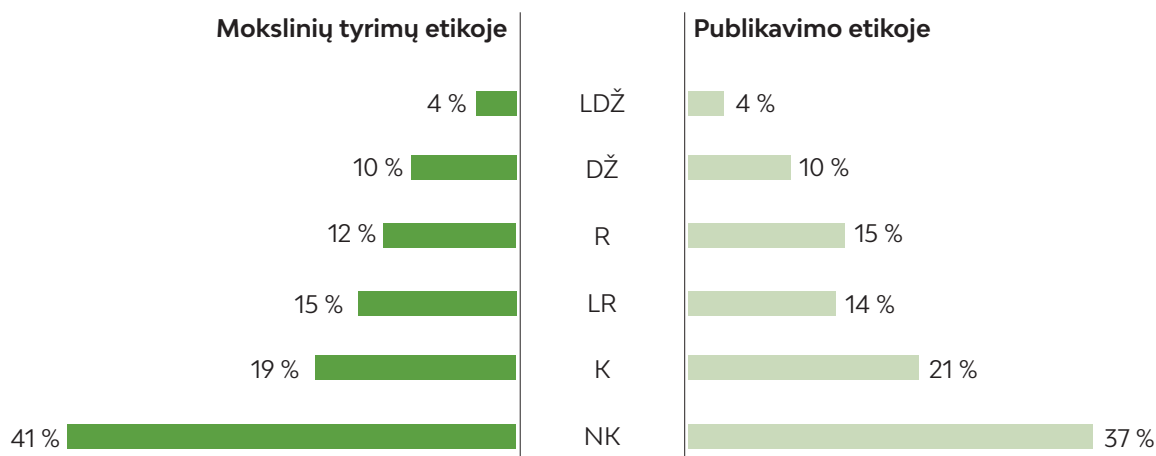
Amerikos psichologų asociacijos Psichologų ir etikos kodekso etikos principai⁵, Pasaulinės medikų asociacijos Helsinkio deklaracija⁶.

2.2. MTPE nuostatų įgyvendinimas

Paklausti apie tai, kokias MTPE nuostatas jų MSI įgyvendina, apie pusė respondentų identifiko nacionalinius (50 proc. respondentų) ir tarptautinius (42 proc. respondentų) dokumentus. Iš apklausos rezultatų matyti, kad dažniausiai naudojami šiais nacionaliniais dokumentais: AEPK MSI R (36 proc.) ir LURK PEG (20 proc.).

Iš tarptautinių MTPE šaltinių, kurių nuostatos įgyvendinamos respondento institucijoje, dažniausiai nurodyti: PEK (18 proc.), skelbiamos įvairiais etapais nuo šio komiteto įsteigimo 1997 m., EEKMTE (13 proc.), paskelbtas 2017 m., bei EK EMCH (11 proc.), publikuotos prieš penkiolika metų (2005 m.) (7 paveikslas).

Nedidelė dalis (5 proc.) respondentų paminėjo ir kitus vidinius institucijų (instituciniai etikos kodeksai, nuostatai, taisyklės), nacionalinius ir tarptautinius dokumentus, kuriais jų institucijos taip pat vadovaujasi. Tarp nacionalinių dokumentų buvo paminėti Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos įstatymai, Lietuvos mokslų akademijos Mokslininko etikos kodeksas, o iš tarptautinių dokumentų išskirti įvairių tarptautinių organizacijų etikos principai ar kodeksai, vertybių rinkiniai, deklaracijos, pvz., Amerikos psichologų asociacijos¹ dokumentai, Tarptautinio akademinio sąžiningumo centro Fundamentinės akademinio sąžiningumo vertybės⁷, Visuotinė žmogaus teisių deklaracija.

7 paveikslas. MTPE žinių gilinimo dažnumas (kursuose, seminaruose ir kituose renginiuose ar savarankiškai).

Atitikmuo	Kodas	Atitikmuo	Kodas
Niekada	NK	Kartais	K
Labai retai	LR	Dažnai	DŽ
Retai	R	Labai dažnai	LDŽ

⁵ American Psychology Association, 2017. *Ethical Principles of Psychologists and Code of Conduct*, Washington: American Psychology Association.

⁶ World Medical Association, 1964 (atnaujintas 2018). *Declaration of Helsinki - Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects*, Helsinki: World Medical Association.

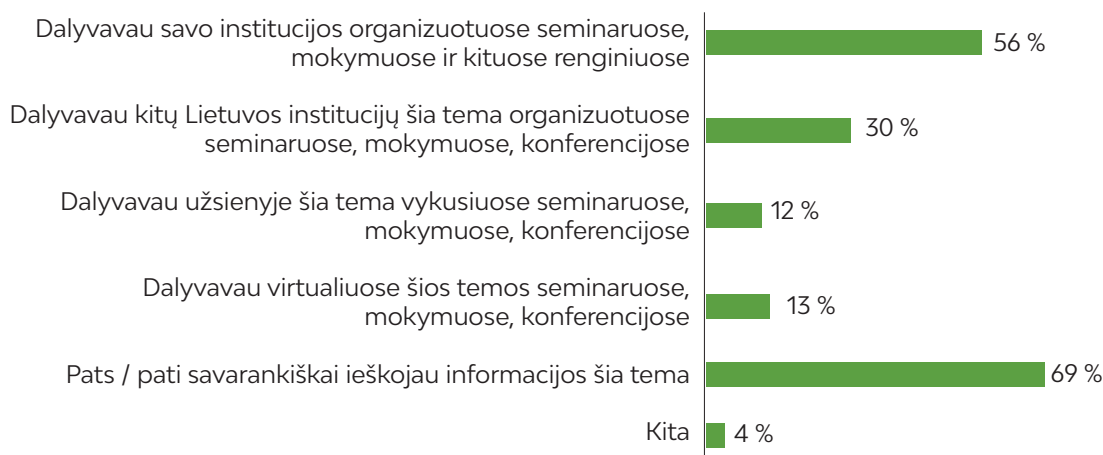
⁷ International Center for Academic Integrity, 1999. *The Fundamental Values of Academic Integrity*, Clemson: International Center for Academic Integrity.

2.3. MTPE žinių gilinimas asmenine iniciatyva

Respondentų atsakymai apie mokymus ir / ar savarankišką gilinimąsi padėjo išsiaiškinti, kokiomis konkrečiomis MTPE temomis jie domėjosi per pastaruosius trejus metus, ir aiškiau nustatyti minėtų temų įvairovę (8 paveikslas).

Vertinant respondentų atsakymus apie tai, kaip dažnai jie per pastaruosius trejus metus gilino savo žinias mokslinių tyrimų etikos srityje (kursuose, seminaruose, kituose renginiuose ar savarankiškai), ženkli dalis (41 proc.) į šį klausimą atsakė *niekada*. Šiek tiek daugiau negu trečdalis atsakiusiųjų (37 proc.) pripažino, kad *niekada* per pastaruosius trejus metus negilino savo žinių ir publikavimo etikos srityje (kursuose, seminaruose, kituose renginiuose ar savarankiškai). Beveik pusė visų respondentų teigė kiek rečiau (*retai, labai retai ir kartais*) gilinantys žinias tiek mokslinių tyrimų (45 proc.), tiek publikavimo etikos (50 proc.) srityse.

Dažnai ir labai dažnai teko gilinti savo žinias MTPE srityse 14 proc. visų respondentų.

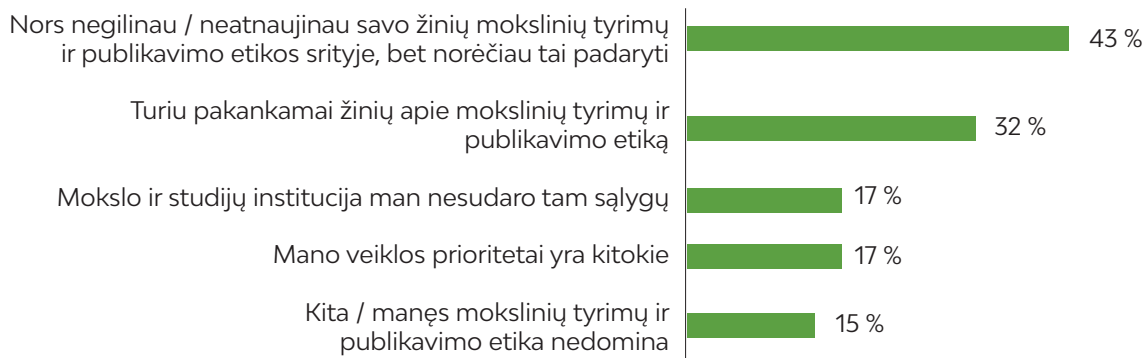

8 paveikslas. MTPE srityje gilinamų žinių būdai per pastaruosius trejus metus.

Nagrinėjant MTPE srityje gilinamų žinių būdus per pastaruosius trejus metus (8 paveikslas), dauguma respondentų (86 proc.) pažymėjo, kad per pastaruosius trejus metus savo žinias MTPE srityje gilino Lietuvoje, iš kurių 56 proc. nurodė, kad dalyvavo savo institucijos, o 30 proc. – kitų Lietuvos institucijų organizuojuose renginiuose. Daugiau nei du trečdaliai respondentų (69 proc.) paminėjo savarankišką iniciatyvą gilinantį į MTPE srities klausimus. Ženkli dalis (13 proc.) pasinaudojo digitalizacijos teikiamomis galimybėmis ir dalyvavo virtualiuose seminaruose, mokymuose, konferencijose šia tema. Taip pat panaši dalis, daugiau nei dešimtadalis atsakiusiųjų (12 proc.), pažymėjo, kad dalyvavo užsienyje šia tema vykusiuose seminaruose, mokymuose, konferencijose.

Nežymi dalis respondentų (4 proc.) nurodė ir kitų būdų, kuriais teko pasinaudoti gilinant MTPE srities žinias, pvz., žinių mainai tarp kolegų; aktualių straipsnių skaitymas; šiomis temomis domėtasi paskaitose, žiniasklaidoje; dalyvauta diskusijose su mokslo atstovais, nagrinėjant teisinius precedentes.

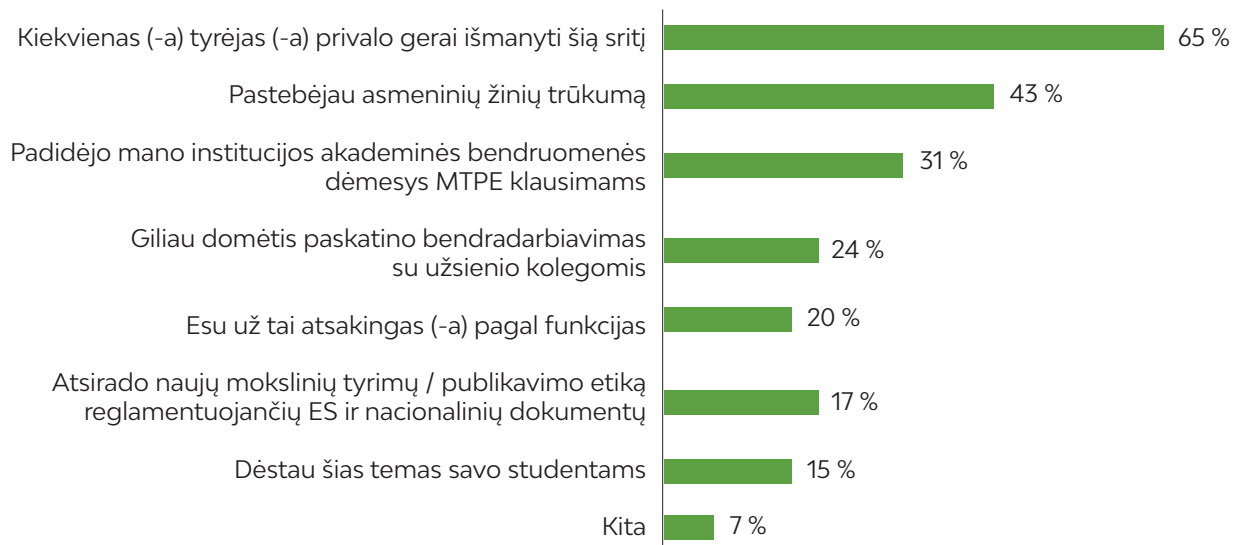
Tarptautiniame kontekste paminėti ES mokslinių tyrimų ir inovacijų finansavimo programos projektai, pvz., įgyvendinami pagal programą „Horizontas 2020“, kuri yra iki šiol didžiausia ES mokslinių tyrimų ir inovacijų programa, vykdoma 2014–2020 m.

9 paveikslas. Priežastys, dėl kurių žinios MTPE srityje per pastaruosius trejus metus nebuvo gilinamos.

Paklausus respondentų, kodėl per pastaruosius trejus metus negilino savo žinių MTPE srityje, net trečdalis respondentų pažymi, kad jie turi pakankamai žinių apie (32 proc.). Ženkiausia dalis respondentų teigia, kad nors negilino ir neatnaujino savo žinių MTPE srityse, tačiau norėtų tai padaryti (43 proc.) (9 paveikslas).

Penktadalis (17 proc.) respondentų pastebi, kad MSI jiems nesudaro sąlygų giliau domėtis šia tema. Tokia pati dalis respondentų nurodė, kad jų veiklos prioritetai yra kitokie. Kas 6–7 respondentas (15 proc.) nurodė įvairias kitas priežastis, pvz.: per didelis krūvis; nekildavo klausimų ar problemų; nežinojo apie tokias galimybes; nerado seminarų ar mokymų šia tema; nepasiekė informacija apie tokius seminarus; nesigilino, nes mano, kad nedaro mokslinių tyrimų etikos pažeidimų; pažymėjo, kad ši tema jų nedomina.

10 paveikslas. Priežastys, dėl kurių žinios MTPE srityje per pastaruosius trejus metus buvo gilinamos.

Paklausti, kodėl per pastaruosius trejus metus gilino savo žinias MTPE srityje, beveik du trečdaliai respondentų (65 proc.) nurodė, kad kiekvienas (-a) tyrėjas (-a) privalo gerai išmanyti šią sritį (10 paveikslas). Savo asmeninės atsakomybės išmanyti MTPE klausimus suvokimas atsispindi ir kituose apklausos atsakymuose. Ženkli dalis respondentų (43 proc.) savirefeksiškai pažymėjo, kad MTPE srityje trūksta asmeninių žinių.

Motyvaciją gilintis į MTPE sritį stipriai skatina išoriniai veiksniai, pvz., 31 proc. respondentų pažymėjo, kad išaugo savos institucijos akademinės bendruomenės dėmesys MTPE klausimams. Kaip išorinė paskata nurodomas ir bendradarbiavimas su užsienio kolegomis MTPE klausimais (24 proc.). Naujų MTPE reglamentuojančių ES ir nacionalinių dokumentų atsiradimas taip pat identifikuojamas kaip

svarus veiksnys domėtis MTPE klausimais (17 proc.). Asmeninės atsakomybės suvokimą („Esu už tai atsakingas (-a) pagal funkcijas“) bei MTPE temų dėstymą pažymėjo daugiau nei trečdalis respondentų (35 proc., atitinkamai 20 ir 15 proc.).

Nežymi respondentų dalis (7 proc.) įvardijo ir kitas priežastis, paskatinusias gilintis į MTPE sritis: vykdyti moksliniai tyrimai, leista knyga ar rengtas rašto darbas MTPE tematika, pildyti dokumentai gauti leidimą tyrimui, konkretūs atvejai darbe (pvz., atlikto tyrimo rezultatų vagystė, problemos su bendrų rezultatų publikavimo etika), noras tobulėti (pvz., klausytos tikslinės paskaitos).

Į klausimą, kokiomis temomis teko gilinti savo žinias *mokslinių tyrimų etikos* srityje per pastaruosius trejus metus, respondentai (N=220) nurodė šias temas:

1) *mokslinių tyrimų etika*, t. y. buvo siekiama įgyti ir / ar sustiprinti bendrąsias žinias: kaip atliekami kiekybiniai ir / ar kokybiniai moksliniai tyrimai, taikomieji moksliniai tyrimai, tyrimai su gyvūnais, tyrimai su pažeidžiamomis grupėmis, tyrimai internetu ir kt.;

2) *tam tikrų mokslinių tyrimų etikos sritis*, pvz., medicinos ir sveikatos, socialinių, gamtos, technologijos mokslų etika, bioetiką;

3) *autorių teisės ir gretutinės teisės*, t. y. domėtasi intelektinės nuosavybės, bendraautorystės su tyrėjais santykiu atliekant mokslinius tyrimus, tyrėjų indėlio, sukurtų klausimynų ar kitų instrumentų autorystės klausimais;

4) *etikos principai*, t. y. sąžiningumo principas (respondentai gilinosi į mokslinį sąžiningumą, tinkamos metodikos pasirinkimą ir rėmimąsi gautais rezultatais, taip pat plagiatą ir jo rūšis); konfidencialumo principas (respondentai gilinosi į informantų konfidencialumo užtikrinimą, duomenų anonimizavimo ir valdymo aspektus); atsakomybės principas (gilintasi į atsakingų tyrimų ir inovacijų koncepciją, bendraautorystę su studentais, bendradarbiavimo principus); objektyvumo principas (mokytaisi apie ekspertavimą, mokslo publikacijų recenzavimą ir būdus, kaip iš tyrimų eliminuoti subjektyvumą).

Kitos, kiek mažiau populiarios, apklausoje dalyvavusios akademinės bendruomenės dėmesio sulaukusios mokslinių tyrimų etikos sritys, kuriose respondentai taip pat ieškojo atsakymų, yra: *publikavimo etika; duomenų valdymas* (duomenų apsauga), *tyrimo atlikimo etika* (pvz., tyrimo atlikimo aspektai pasirenkant tinkamą metodologiją, atitiktis mokslinių tyrimų etikai patvirtinimas), *tyrimo atlikimas* (pvz., planuojant tyrimo etapus bei renkant duomenis), *plagiatas* (taikant citavimo taisykles).

Mažiausios respondentų dalies nurodytos domėjimosi sritys yra šios: *etikos pažeidimai; lygių galimybių principas* (diskriminacija); *tyrimo metodų etika* (išskirtas metodų validavimas); *skaidrumo principas* (kaip minėtas principas užtikrinamas atliekant tyrimus, su interesų konfliktu susijusiose situacijose, bei apie pažeidimus vykdant konkursus).

Dauguma respondentų, be publikavimo etikos kaip objekto (N=36) (nuo bendriausių temų, kaip etikos principai, iki detalesnių, kaip mokslo publikacijų rengimas lietuvių ir užsienio kalbomis, mokslo publikacijų skelbimas, etikos deklaracija, mokslo žurnalų nuostatos, publikavimo pažeidimai, vaizdinės medžiagos naudojimas ir kt.), per pastaruosius trejus metus žinias apie publikavimo etiką tobulino labiausiai domėdamiesi:

1) *sąžiningumo principu*, t. y. plagiato prevencija;

2) *autorių teisėmis ir gretutinėmis teisėmis*: (bendra)autorystės plačiąja prasme (pvz., autorių indėlio vertinimas ir eiliškumas rengiant publikacijas, autorystės kriterijai, bendraautorių vaidmuo ir kt.);

3) *pagarbos principu* (pvz., tinkamas citavimas, šaltinių citavimo etika) bei kitomis sritimis.

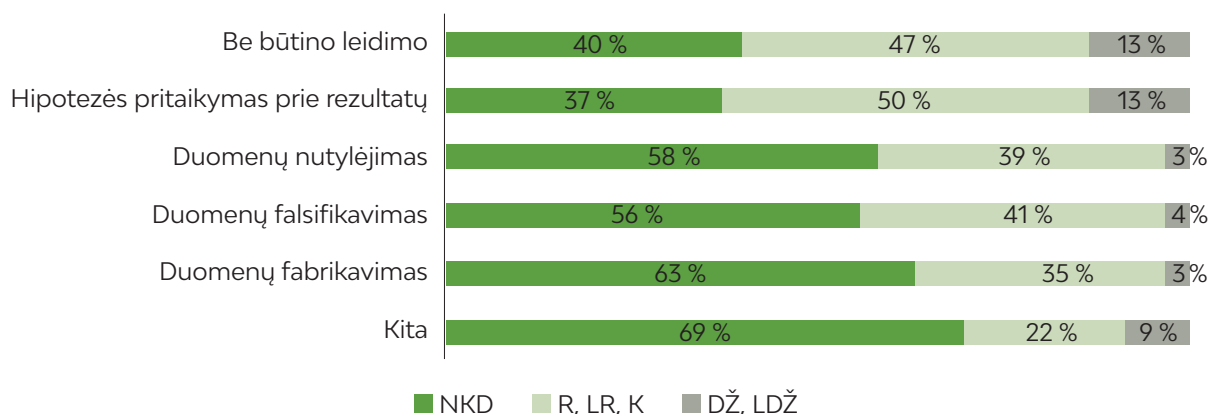
Kitos, kiek mažiau populiaros, apklausoje dalyvavusios akademinės bendruomenės dėmesio sulaukusios publikavimo etikos sritys, kuriose respondentai taip pat ieškojo atsakymų, yra: atsakomybės principas (susijęs su mokslo žurnalų nuostatomis, (bendra)autoryste su studentais, mokslininkų vadovavimu doktorantams), plagiatas (saviplagiatas, atsikartojanti publikacija), tekstų sutapčių nustatymo programos (tekstų sutapčių nustatymas, tekstų sutapčių nustatymo programų naudojimas), autorių teisės ir gretutinės teisės, tyrėjo etika, mokslo žurnalų kokybė (grobūniški žurnalai), tam tikrų mokslinių tyrimų etikos sritis (bioetika, technologijos mokslų etika, socialinių mokslų etika).

Mažiausia respondentų dalis per minėtą laikotarpį gilino žinias šiomis temomis: (bendra)autorystė (nesąžiningos autorystės formos: dovanotoji, prievartinė, šešėlinė autorystė); atsakomybės principas, autorių teisės ir gretutinės teisės (bendraautorystė su studentais, intelektinė nuosavybė, bendraautorystė su tyrėjais), publikavimo etika (mokslo žurnalų nuostatos, etikos principai); duomenų valdymas (pvz., duomenų apsauga) ir kt.

III. NEETIŠKAS ELGESYS ATLIEKANT IR SKELBIANT MOKSLINIUS TYRIMUS

Neetiškas mokslinių tyrimų atlikimas. Paklausti apie tai, kaip dažnai per pastaruosius trejus metus respondentai pastebėjo neetišką mokslinių tyrimų atlikimą savo institucijos akademinėje bendruomenėje (tarp mokslininkų, tyrėjų ir doktorantų), didžiausia dalis respondentų pažymėjo *niekada* nepastebėję tyrimo duomenų fabrikavimo (63 proc.), nutylėjimo (58 proc.) ar duomenų falsifikavimo (56 proc.) atvejų. Tik nedidelė dalis (iki 5 proc.) respondentų per pastaruosius trejus metus *dažnai* ir *labai dažnai* pastebėjo duomenų fabrikavimo, falsifikavimo, duomenų nutylėjimo. Beveik pusė respondentų *labai retai*, *retai* ir *kartais* atsakė pastebėję hipotezės pritaikymo prie rezultatų (50 proc.) ir statistinio reikšmingumo koeficiento vaikymosi atvejus (47 proc.). *Retai*, *labai retai* ir *kartais* pastebėti duomenų falsifikavimo (41 proc.), duomenų nutylėjimo (39 proc.), duomenų fabrikavimo (35 proc.) ir duomenų rinkimo be leidimo (22 proc.) atvejai (11 paveikslas).

Atkreiptinas dėmesys, kad tarp neetiškų mokslinių tyrimų atlikimo elgesio formų respondentai pažymėjo *dažnai* ir *labai dažnai* mėginimą pritaikyti hipotezę prie rezultatų (13 proc.) ir statistinio reikšmingumo koeficiento vaikymąsi (13 proc.).

11 paveikslas. Neetiškas mokslinių tyrimų atlikimas savos institucijos akademinėje bendruomenėje.

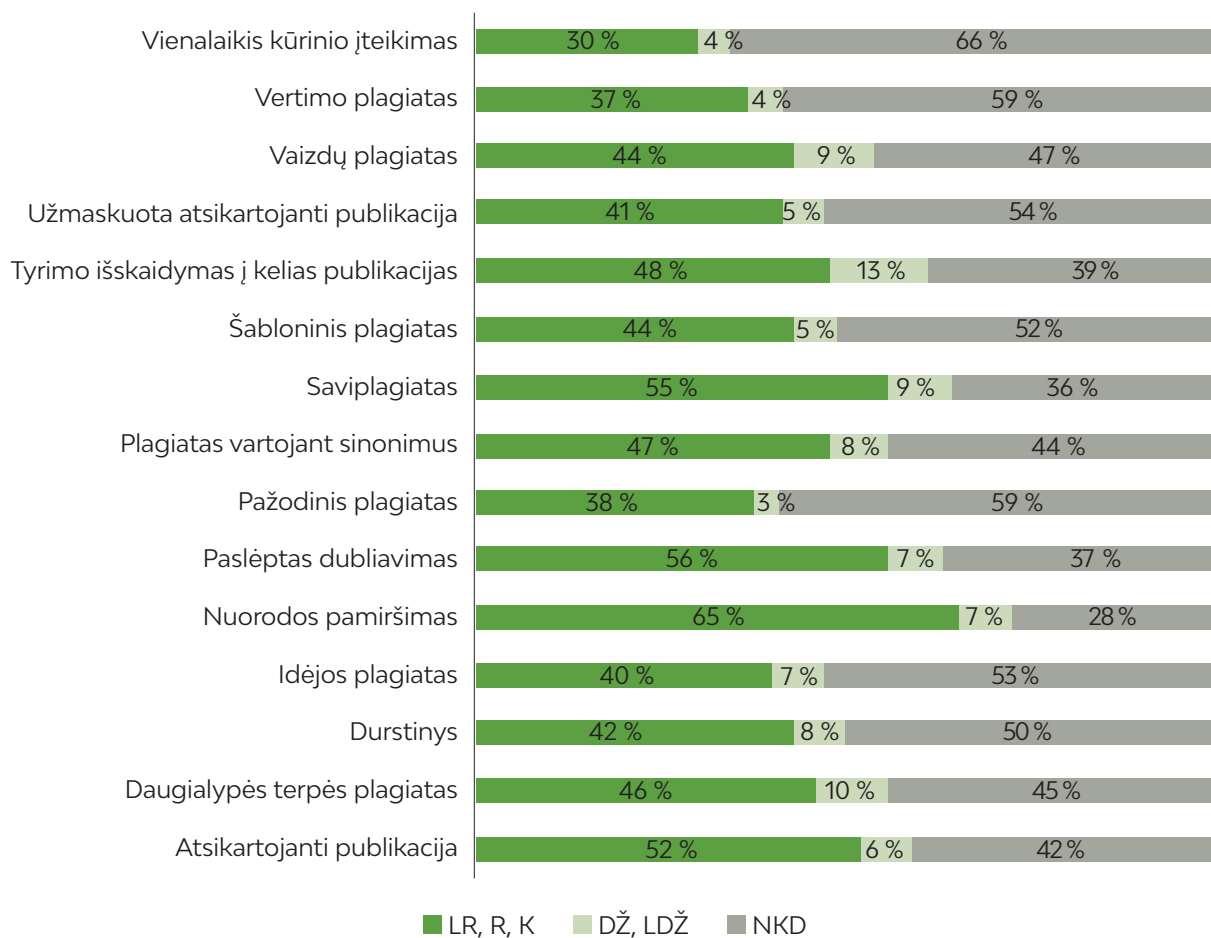
Atitikmuo	Kodas	Atitikmuo	Kodas
Niekada	NKD	Kartais	K
Labai retai	LR	Dažnai	DŽ
Retai	R	Labai dažnai	LDŽ

Respondentai taip pat paminėjo ir kitas neetiškas mokslinių tyrimų apraiškas, pvz., kai tyrimus atlieka studentai, o pagrindiniais autoriais nurodomi vadovai, pastariesiems neįdėjus jokio autorinio indėlio; nesidalijimas tyrimų duomenimis, kai šie surenkami valstybės lėšomis finansuotuose tyrimuose (pvz., LMT); netinkamai atliekami tyrimai ir duomenys interpretuojami nesurinkus pakankamai informacijos tam tikra tema.

Neetiškas mokslinių tyrimų rezultatų skelbimas. Atsakydami į klausimą apie tai, kaip dažnai per pastaruosius trejus metus tyrėjai pastebėjo neetišką mokslinių tyrimų rezultatų skelbimą savo institucijos akademinėje bendruomenėje (tarp mokslininkų, tyrėjų ir doktorantų), daugiau nei pusė respondentų

atsakė, kad *niekada* per pastaruosius metus nesusidūrė su viena laikio kūrinio įteikimo (66 proc.), pažodinio plagiato (59 proc.), vertimo plagiato (59 proc.), užmaskuotų pasikartojančių publikacijų (54 proc.), idėjos plagiato (53 proc.), šabloninio plagiato (52 proc.) ar durstinio (50 proc.) atvejais (12 paveikslas).

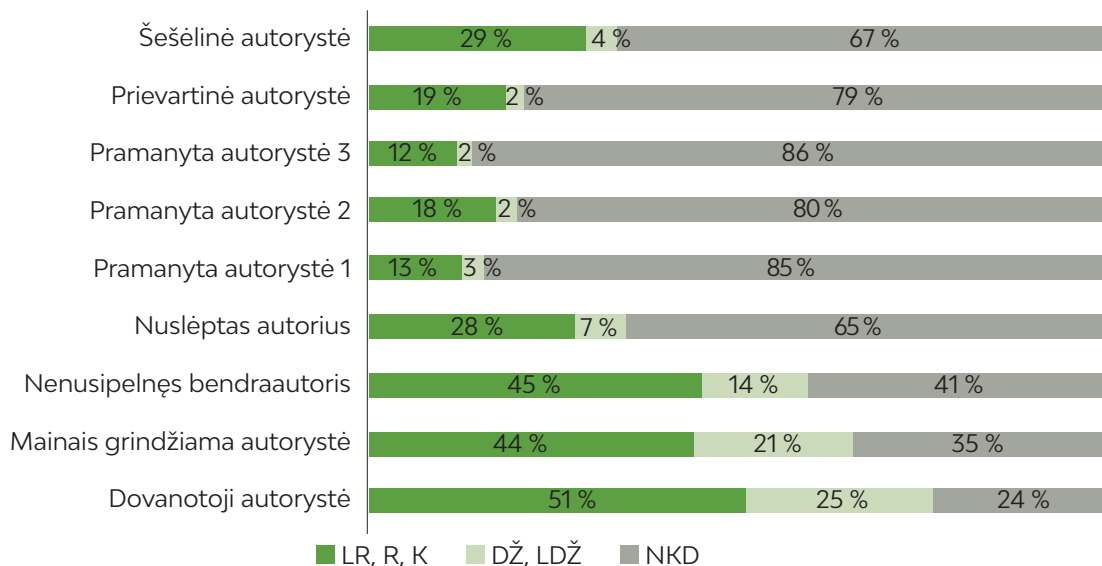

12 paveikslas. Neetiškas mokslinių tyrimų rezultatų skelbimas institucijos akademinėje bendruomenėje.

Atitikmuo	Kodas	Atitikmuo	Kodas
Niekada	NKD	Kartais	K
Labai retai	LR	Dažnai	DŽ
Retai	R	Labai dažnai	LDŽ

Labai retai, *retai* ir *kartais* respondentai susiduria su atvejais, kai pamiršamos nuorodos (65 proc.), pastebimas paslėptas dubliavimas (56 proc.), saviplagiatas (55 proc.). Vertėtų atkreipti dėmesį, kad bene dažniausiai (*dažnai* ir *labai dažnai*) aptinkami neetišku būdu skelbiami tyrimų rezultatai, pvz., tyrimo išskaidymas į kelias publikacijas (13 proc.), daugialypės terpės plagiatas (10 proc.), vaizdų plagiatas (9 proc.), saviplagiatas (9 proc.) ir plagiatas vartojant sinonimus (8 proc.).

Taip pat vienas respondentas pažymėjo, kad susidūrė su užsienio tyrėjais, kurie pažodžiui ir su visomis iliustracijomis nuplagijavo Lietuvos autorių (tyrėjų) kūrinį. Parašius leidyklai ir universitetui dėl to raštą, jokie atsakymo nebuvo gauta.

13 paveikslas. Neetiška autorystė savo institucijos akademinėje bendruomenėje.

Atitikmuo	Kodas	Atitikmuo	Kodas
Niekada	NKD	Kartais	K
Labai retai	LR	Dažnai	DŽ
Retai	R	Labai dažnai	LDŽ

ATSAKYMŲ ATITIKMUO	KODAS
Neegzistuojančio asmens įtraukimas į kūrinio bendraautorius	pramanyta autorystė 1
Kolegos įtraukimas į bendraautorius be jo sutikimo	pramanyta autorystė 2
Nepažįstamo asmens įtraukimas į bendraautorius be jo sutikimo	pramanyta autorystė 3

Atsakydami į klausimą, kaip dažnai per pastaruosius trejus metus respondentai pastebėjo neetišką autorystę savo institucijos akademinėje bendruomenėje (tarp mokslininkų, tyrėjų ir doktorantų), daugiau nei du trečdaliai atsakė, jog *niekada* neteko susidurti su tokiais apraiškomis, kaip prievartinė autorystė (79 proc.), pramanyta autorystė 3 (86 proc.), nenusipelnusioji bendraautorystė (41 proc.), mainais grindžiama autorystė (35 proc.), dovanotoji autorystė (24 proc.) (13 paveikslas).

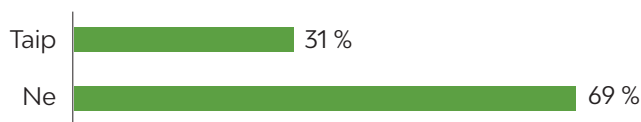
Daugiau nei 40 proc. respondentų *retai*, *labai retai* ir *kartais* pastebėjo tokius neetiškos autorystės pažeidimus, kaip dovanotoji autorystė (51 proc.), mainais grindžiama autorystė (44 proc.) ar nenusipelnusioji bendraautorystė (45 proc.). Beveik trečdalis respondentų *retai*, *labai retai* ir *kartais* pastebi ir pažeidimus, kai būna nuslėptas autorius (28 proc.), atsiranda šešėlinė autorystė (29 proc.) ar neetiška autorystė (27 proc.)

Dažnai ir *labai dažnai* pasitaikančią neetišką autorystę pastebėjo 4 proc. respondentų. Tai leidžia daryti prielaidą, kad neetiškas elgesys gali būti aiškiai identifikuojamas, nors praktika rodo, kad akademinė bendruomenė tai vis dar priima kaip normą.

IV. NESĄŽININGO ELGESIO PATIRTYS

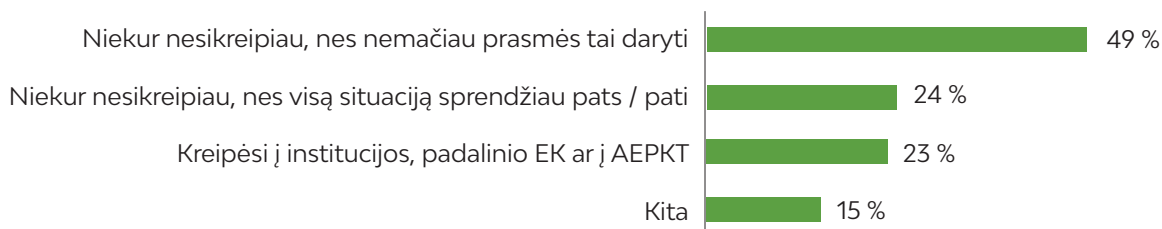
4.1. Savo interesų gynimas

Vienas iš trijų apklausos dalyvių (31 proc.) akademinėje aplinkoje susiduria su nesąžiningu elgesiu (14 paveikslas).

14 paveikslas. Susidūrimas su kito tyrėjo nesąžiningu elgesiu per pastaruosius trejus metus.

Paklausti apie tai, kaip respondentai gynė savo interesus, sužinoję, kad kiti tyrėjai su jais pasielgė nesąžiningai, daugiau kaip du trečdaliai atsakiusiųjų (73 proc.) pasirinko *pasyvią elgesio strategiją* išorinės pagalbos atžvilgiu: niekur nesikreipė, nes nematė prasmės tai daryti (49 proc.) arba visą situaciją sprendė savarankiškai (24 proc.) (15 paveikslas). Dalis respondentų paaiškino, kodėl buvo pasirinkta pasyvi elgesio strategija (nieko nedaryti ar nesikreipti pagalbos): ankstesni kreipimaisi nieko nedavė; galėjo sukelti neigiamų pasekmių; nesąžiningai elgėsi disertacijos vadovas, todėl nusprendė situacijos neviešinti, nes siekiant sėkmingai baigti doktorantūrą, nenorėta sukelti vadovo pasipiktinimą; elgesys buvo susijęs su pažįstamu asmeniu, o ne respondentu asmeniškai; tyrėjas nedirbo Lietuvos institucijoje; (pagalbos) kreipėsi kiti pažeidimą pastebėję asmenys.

15 paveikslas. Savo interesų gynimas, susidūrus su kito tyrėjo nesąžiningu elgesiu.

Ženkli respondentų dalis (15 proc.) paminėjo pasirinkę kitas elgesio strategijas, pvz., bandymą aiškintis asmeniškai (susidūrimas su pasipiktinimu, skundais, grasinimais), bendradarbiavimo nutraukimą, perspėjimą ir skatinimą ateityje nekartoti netinkamų veiksmų, dalykinius pokalbius su susijusiais asmenimis. Kiti minėjo, kad kreipėsi į tyrėją, publikacijos bendraautorius ar padalinio vadovą, tačiau šis nepadėjo ir siekė „užglaistyti“ situaciją, tad respondentas toliau nesikreipė, baimindamasis dėl savo tolimesnės karjeros institucijoje.

Iš tų, kurie teigė susidūrę su nesąžiningu elgesiu, tik 23 proc. respondentų *ėmėsi veiksmų* ir kreipėsi išorinės pagalbos (pvz., į institucijos (padalinio) EK ar Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybą).

4.2. Situacijų, susidūrus su neetišku elgesiu, sprendimas

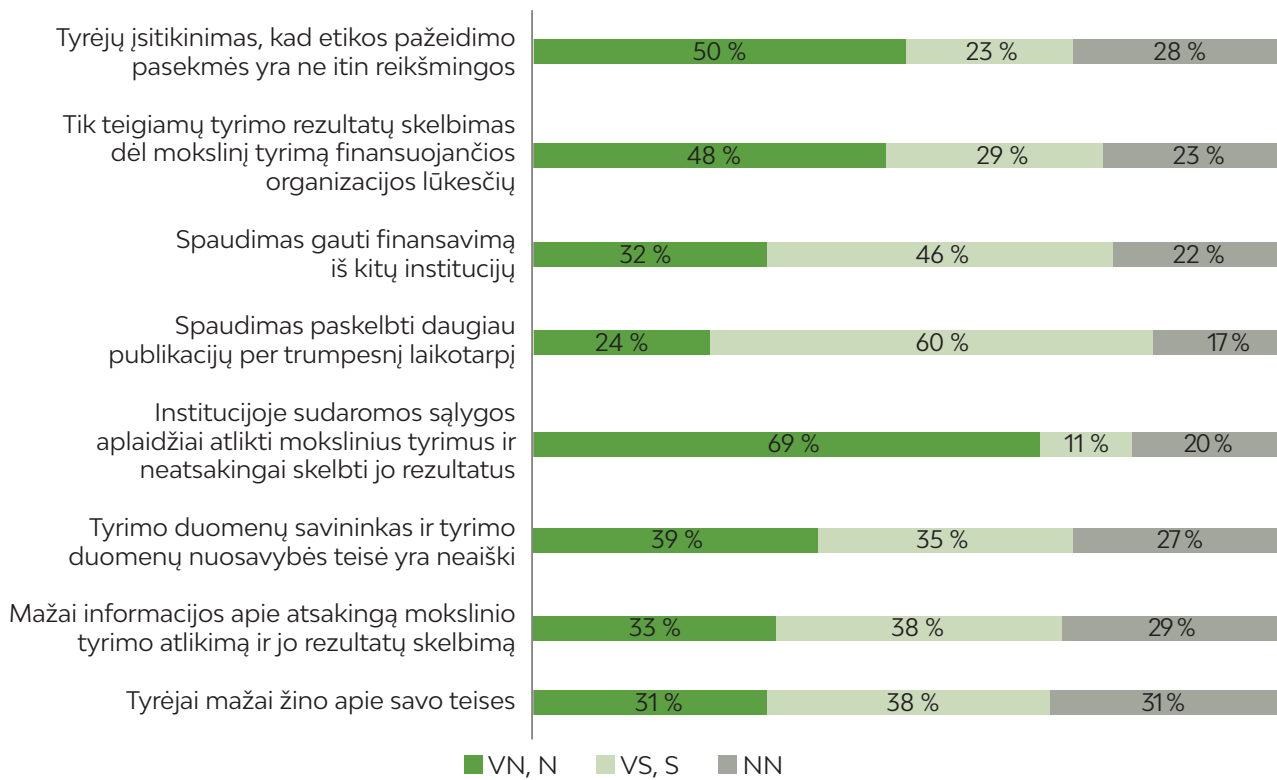
Vienas jautriausių apklausos klausimų yra susijęs su tuo, kaip buvo sprendžiamos situacijos respondentams susidūrus su nesąžiningu kitų tyrėjų elgesiu ir apie tai pranešus institucijai. Savo patirtimi pasidaliję respondentai (N=20) nurodė, kad institucija dažniausiai imdavosi nagrinėti akademinės etikos problemą, iš kurių didesnė dalis – EK, taip pat vienas respondentas nurodė, kad tyrimas buvo nutrauktas. Tačiau ženkli dalis į šį klausimą atsakiusių respondentų atskleidė, kad po kreipimosi dėl nesąžiningo kitų tyrėjų elgesio buvo susidurta su abejingumu. Vienas ketvirtadalis atsakiusiųjų susidūrė su teigiamomis arba neigiamomis problemos sprendimo pasekmėmis, pvz., „situacija svarstyta, publikacija atšaukta (iš užsienio žurnalo, nes dar buvo nepublikuota)“ (R281), „buvo oficialiai pripažintas akademinės etikos pažeidimo faktas“ (R432), „tyrėjas dėl nesąžiningo elgesio buvo apdovanotas Dekano padėka ir pinigine premija“ (R464). Vienas respondentas nurodė, kad nesąžiningai pasielgęs tyrėjas „buvo pasmerktas, bet tik už akių“ (R129).

Iš į šį klausimą atsakiusių respondentų skaičiaus matyti, kad vis dar nedrąsiai dalijamasi patirtimi, susidūrus su akademinės etikos problemomis, tačiau tuo pačiu tai rodo besiformuojantį norą nesitaikyti su nesąžiningu kitų tyrėjų elgesiu ir siekį ginti savo teises.

4.3. Grėsmę keliantys veiksniai

Paklausti, kokie yra pagrindiniai veiksniai, keliantys grėsmę atsakingam mokslinių tyrimų atlikimui ir jų rezultatų viešinimui institucijos akademinėje bendruomenėje, daugiau nei pusė respondentų (60 proc.) pažymėjo *sutinkantys* ir *visiškai sutinkantys* su teiginiu, kad jaučia spaudimą paskelbti daugiau publikacijų per trumpesnį laikotarpį (16 paveikslas). Beveik pusė respondentų taip pat teigė jaučiantys (46 proc.) spaudimą gauti finansavimą iš kitų institucijų, o daugiau nei trečdalis tyrimo dalyvių pastebi, kad yra mažai informacijos apie atsakingą mokslinio tyrimo atlikimą ir jo rezultatų skelbimą (38 proc.). Kiti apklausos dalyviai sakosi mažai žinantys apie savo teises (38 proc.), tyrimo duomenų nuosavybės teises (35 proc.).

Vis dėlto, galima įžvelgti ir pozityvių aspektų. Dauguma respondentų *nesutinka* ir yra *linkę nesutikti* su teiginiais, jog institucijoje yra sudaromos sąlygos aplaidžiai atlikti mokslinius tyrimus ir neatsakingai skelbti jų rezultatus (89 proc.). Net 78 proc. respondentų nemano, kad tyrėjai yra įsitikinę, kad etikos pažeidimo pasekmės yra ne itin reikšmingos. Dauguma respondentų (71 proc.) taip pat nesutinka, kad yra grėsmė atsirasti tyrimų šališkumui, t. y. dėl mokslinį tyrimą finansuojančios organizacijos lūkesčių skelbiami tik teigiami rezultatai.

16 paveikslas. Grėsmės atsakingam mokslinių tyrimų atlikimui ir jų rezultatų viešinimui.

Atitikmuo	Kodas	Atitikmuo	Kodas
Nesutinku	N	Sutinku	S
Visiškai nesutinku	VN	Visiškai sutinku	VS
Nei sutinku, nei nesutinku	NN		

IŠVADOS

Apklausoje dalyvavusioje akademinėje bendruomenėje dominuoja absoliutistų etinės pozicijos elgesio tipas, santykinai priskirtinas moderniosios visuomenės vertybinėms nuostatomis. Tad tyrime dalyvavusieji daugiau orientuojasi ne į individualias moralės normas, o tas, kurios priimtinos visuomenėje.

Iš apklausos rezultatų matyti, kad daugiausia apklausoje dalyvavę respondentai gilinasi ne tik į bendras MTPE temas, bet ir autorių teises ir gretutines teises atliekant mokslinius tyrimus ar rengiant mokslo publikacijas, domėjosi ne tik etikos principais bendraja prasme, bet ir gerino kompetencijas domėdamiesi konkretesnių principų įgyvendinimu, pvz., sąžiningumo ir pagarbos principais rengiant mokslo publikacijas, taip pat skyrė laiko publikavimo etikos aspektams atliekant mokslinius tyrimus. Galima daryti prielaidą, kad akademinė bendruomenė preventyviai tobulina savo kompetencijas tiek mokslinių tyrimų etikos, tiek publikavimo etikos srityse.

Pasak respondentų, per pastaruosius trejus metus tyrėjai savo institucijos akademinėje bendruomenėje (tarp mokslininkų, tyrėjų ir doktorantų), niekada nesusidūrė arba labai retai susidūrė su MTPE atvejais. Pateikti tyrimo rezultatai suponuoja tam tikrus pozityvius procesus institucijose, jei tai nekeltų klausimo dėl respondentų kritinės refleksijos MTPE klausimais trūkumo. Juolab, kad Tarnybos praktikoje kontrolierius yra konstatavęs tam tikrus MTPE pažeidimų atvejus. Atmestina prielaida, kad MTPE pažeidimai MSI neegzistuoja ar egzistuoja itin reti atvejai, kuomet, kaip liudija ir šio tyrimo rezultatai, retai kreipiamasi pagalbos į atitinkamus komitetus ar institucijas. Beveik pusė respondentų, pastebėjusių savo kolegų nesąžiningą elgesį, niekur nesikreipia, kai kuriais atvejais bijodami dėl savo tolimesnės karjeros, todėl tokia situacija kelia rūpestį. Siekiant kuo efektyviau išspręsti problemą, rekomenduotina norintiems pranešti apie akademinės etikos ir / ar procedūrų pažeidimus taikyti įvairias pranešėjų apsaugos priemones.

Vertėtų atkreipti dėmesį, kad kas antras respondentas MTPE nuostatų *nežino*, ir kiek daugiau nei pusės respondentų vertinimu, jų institucijos šių nuostatų savo veikloje *neįgyvendina*. Nerimą kelia ir tai, kad daugiau nei kas trečias respondentas *niekada* per pastarųjų trejų metų laikotarpį negilino savo žinių MTPE srityse.

Daugiau nei du trečdaliai respondentų ieškojo informacijos MTPE tema savarankiškai. Daugiau nei kas trečias respondentas MTPE žinių negilino, bet norėtų tai daryti, ir mano, kad trūksta informacijos tiek MTPE temomis, tiek apie savo kaip autorių teises. Iš apklausos rezultatų taip pat matyti, kad tik kas penktas respondentas kreipėsi dėl probleminių atvejų į institucijų ar padalinių EK atsakingus asmenis.

Darytina išvada, kad MSI elgsena besikreipiančiųjų atžvilgiu galėtų būti efektyvesnė, t. y. sprendžiant jautrias vidines akademinės etikos problemas derėtų imtis konkrečių veiksmų ir sprendimo būdus nukreipti į akademinės etikos prevencijos priemones. Akademinės bendruomenės pasitikėjimas savo institucijos sprendimais yra svarbus ne tik siekiant sumažinti neetiško elgesio atvejus, bet ir užtikrinti mokslą bei MTPE.

ŠALTINIAI

American Psychology Association, 2017. *Ethical Principles of Psychologists and Code of Conduct*, Washington: American Psychology Association.

Coscollá, A. et al., 2006. Theoretical Orientations of Spanish Psychotherapists: Integration and Eclecticism as Modern and Postmodern Cultural Trends. *Journal of Psychotherapy Integration*, 16(4), pp. 398-416.

International Center for Academic Integrity, 1999. *The Fundamental Values of Academic Integrity*, Clemson: International Center for Academic Integrity.

Janilionis, V., n.d. Įvadinio kurso į statistinę analizę mokomoji medžiaga. Esantis: V. Janilionis, V. Morkevičius & R. Rauleckas. *Statistinė kiekybinių duomenų analizė su SPSS ir STATA*. Kaunas: Lietuvos HSM duomenų archyvas (LiDA).

Thompson, K., 2018. *Four theories of postmodernity and religion: a summary*, n.a.: ReviseSociology.com.

World Medical Association, 1964 (atnaujintas 2018). *Declaration of Helsinki - Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects*, Helsinki: World Medical Association.

Tyrimo ataskaita yra laisvai prieinama Tarnybos interneto svetainėje
www.etikostarnyba.lt (žr. Analitinės apžvalgos).

Citavimas:
Harvardo stilius

Ozolinčiūtė, E., Židonė, G. & Tauginienė, L., 2020. *Atsakingo mokslo barometras 2020*, Vilnius:
Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba.

Turint klausimų dėl tyrimo ataskaitos ir (ar) jos naudojimo,
kreipkitės el. paštu info@etikostarnyba.lt arba telefonu +370 706 65 161.

OFFICE OF THE OMBUDSPERSON FOR
**ACADEMIC ETHICS
AND PROCEDURES**
OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA

RESPONSIBLE RESEARCH BAROMETER 2020

REPORT

Dr. Eglė Ozolinčiūtė
Gintarė Židonė
Dr. Loreta Tauginienė

July 2020

CONTENT

Abbreviations	27
INTRODUCTION	28
I. METHODOLOGICAL APPROACH	29
1.1. Structure of the questionnaire	29
1.2. Characteristics of respondents	30
1.2.1. Largest scientific workload	30
1.2.2. Scientific degree and its acquisition place (country)	31
1.2.3. Experience of scientific activities	31
1.3. Data analysis	32
1.3.1. Analysis of closed answers	32
1.3.2. Analysis of open answers	33
II. INTEGRATION OF RPE REGULATIONS	34
2.1. Knowledge about RPE regulations	34
2.2. Implementation of the RPE regulations	35
2.3. Deepening of RPE knowledge on own initiative	36
III. UNETHICAL BEHAVIOUR IN CONDUCTING SCIENTIFIC RESEARCH AND PUBLISHING ITS RESULTS	40
IV. EXPERIENCES OF DISHONEST BEHAVIOUR	43
4.1. Protection of own interests	43
4.2. Solution of the situations when encountered with unethical behaviour	44
4.3. Threat-causing factors	44
CONCLUSIONS	46
REFERENCES	47

ABBREVIATIONS

ORAEC	Recommendations on the Approval, Embedding and Monitoring of Academic Ethics Codes by Research and Higher Education Institutions, approved by the Ombudsperson for Academic Ethics and Procedures
ALLEA	ALLEA The European Code of Conduct for Research Integrity (revised edition)
EC	Ethics Committee
EC Charter	Commission Recommendation of 11 March 2005 on the European Charter for Researchers and on a Code of Conduct for the Recruitment of Researchers
EU	European Union
LURK GPE	Guidelines for Publication Ethics, approved by Lithuanian University Rectors' Conference
RHEI	Research and Higher Education Institution
RPE	research and publication ethics
COPE	Committee on Publication Ethics (various recommendations)
TENK	Finnish National Board on Research Integrity
IAU-MCO	IAU-MCO Guidelines for an Institutional Code of Ethics in Higher Education

INTRODUCTION

The Office of the Ombudsperson for Academic Ethics and Procedures (Office) presents for the first time the results of the study “Responsible Research Barometer 2020” about experiences of the Lithuanian researchers working in RHEIs and about situation in the area of RPE. The purpose of the study was to review the current practice of the conduct of scientific research and publication of its results in Lithuanian universities, colleges, and research institutes through the lenses of academic ethics. The doctoral students and researchers (lecturers, scientists and other researchers working in the institutions) were invited to take part in the survey. It was analysed how much attention the Lithuanian academic community gives to education about RPE, how ethical sensitivity manifests in the academic community, what RPE malpractices are noticed in the academic environment, and how they are solved.

The study results supplement the results of the study “Academic Integrity Index” related to implementation practice of academic integrity in higher education institutions and about changes of understanding of the students from the first and second cycles about academic integrity carried out by the Lithuanian Student Union every two years.

We hope that results of this study will help to look deeper into the culture of academic ethics in Lithuanian RHEIs, to assess more objectively peculiarities related to the promotion of RPE regulations, and to make suggestions how to improve the existing practices on the national and institutional levels.

I. METHODOLOGICAL APPROACH

1.1. Structure of the questionnaire

The questionnaire for this study was based on a regular research “Research Integrity Barometer” carried out by the Finnish National Board on Research Integrity (TENK). TENK permitted the Office to adapt its questionnaire for the Lithuanian context. To validate the questionnaire, the following experts were invited: Rita Toleikienė, Sigitas Balčiūnas and Vita Juknevičienė. When the questionnaire was validated, the topics relevant for the Lithuanian context were left.

Ethical position of the academic community was assessed according to the shortened version of the ethical position questionnaire developed by Donelson R. Forsyth and included into his book “Making Moral Judgments: Psychological Perspectives on Morality, Ethics, and Decision-Making” published in 2019. D. R. Forsyth distinguished four types of ethical position, dependent on the inclination to act in compliance with moral norms and values – situationists, absolutists, subjectivists and exceptionists. The situationists reject general moral norms and make ethical decisions according to the circumstances of some particular situation, while the exceptionists use the moral absolutes, yet tend to remain pragmatic (e.g., they may apply an exception when an ethical decision is made). The absolutists are described as using the general moral norms and without tendency to make ethical decisions according to the circumstances of some particular situation, whereas the subjectivists use personal values (not general moral norms) and assess the raised ethical dilemma in perspective (pursuit of personal benefit).

If we discuss the concepts of morality and ethics within the frames of postmodernism theory, we could harness the idea of Zygmunt Bauman that postmodernism as if abolishes the externally imposed moral guidelines. Morality in postmodern societies becomes privatised and individuals have to find their own path¹. If modern (former) societies understand the truth as something objective and stress the search for absolute truth, universality and consensus, the postmodern societies understand the truth as something relative and respect to differences is stressed. No agreement between theories is searched for in the postmodern worldview; it is the end of great narratives².

When we interpret the aforementioned types of ethical position within the context of modern/postmodern theories, we could attribute the positions of exceptionists and absolutists to the provisions inherent to modern society, while those of situationists and subjectivists should be attributed to the worldview inherent to postmodern society.

The questionnaire consisted of five parts covering 23 questions, 4 of which were open questions and 19 – closed questions. The questions of the first part of the questionnaire were used to ask about the RPE education: knowledge about RPE and its implementation practices in the institutions of researchers; character and frequency of knowledge deepening about RPE; choice not to deepen RPE knowledge and its reasons. The respondents were asked in the second part of the questionnaire to mark the statements that reflect the best their personal ethical attitude. The third part of the questionnaire

¹Thompson, K., 2018. *Four theories of postmodernity and religion: a summary*, n.a.: ReviseSociology.com.

²Coscollá, A. et al., 2006. Theoretical Orientations of Spanish Psychotherapists: Integration and Eclecticism as Modern and Postmodern Cultural Trends. *Journal of Psychotherapy Integration*, 16(4), pp. 398-416.

showcased whether and how often the respondents have encountered unethical behaviour in the conduct of research, publication of their results and statement of authorship in the last three years. They were also asked how their interests were defended in case of unethical behaviour and what threats in the RPE area were the most perceptible. The fifth part of the questionnaire mainly related to the questions of demographical type.

1.2. Characteristics of respondents

The doctoral students and researchers (lecturers, scientists and other researchers working in the institutions) were invited to take part in the survey. The purpose of this study was explained to the respondents in the informed consent, and they were informed that participation of each RHEI in the survey was voluntary; the RHEI data was not collected. The respondents were informed about expected duration of the questionnaire's filling (up to 30 minutes), voluntary participation, the right not to answer any question and to withdraw from the survey. Indirect benefits and risks about possible discomfort caused by sensitive questions were named, and the aspects of confidentiality, safeguarding of anonymity, data storage, access and spread of generalised research data were discussed. Contact information where answers to additional study-related questions could be given was provided.

Invitations to take part in the survey "Responsible Research Barometer 2020" were sent to RHEIs electronically. The survey was prepared in Lithuanian. 712 respondents took part in the survey from 16 March 2020 until 10 April 2020. Data of 384 respondents, who had answered all the questions, were used for analysis.

1.2.1. Largest scientific workload

Most of the institutions identified by the respondents as their workplaces were universities or colleges of the public sector (in total 76 percent). Every third person stated the public research institute as his/her workplace. Only small part of the respondents (up to 5 percent) attributed themselves to private sector of universities (2 percent) or colleges (1 percent) or indicated another workplace (e.g., school, work according by order of the state production institutions) (Figure 1).

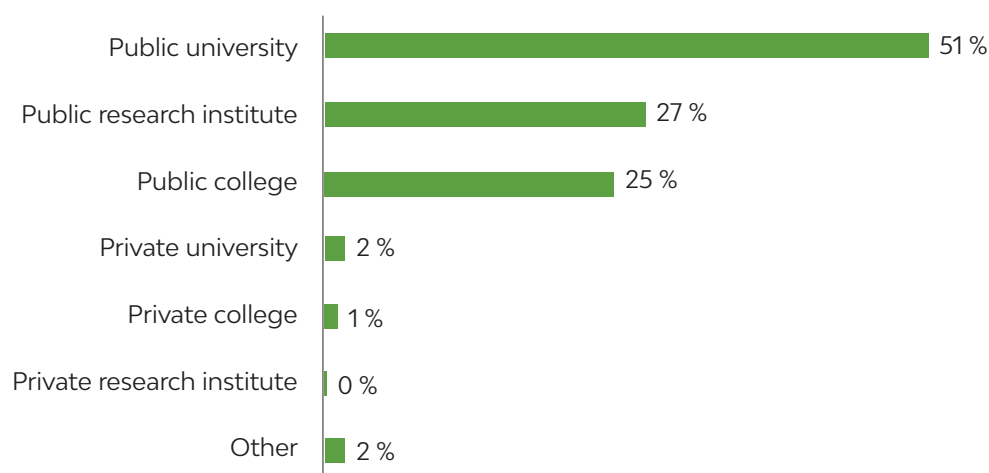

Figure 1. Distribution of the respondents according to their workplaces³.

³Total percentage value may exceed 100 here and in further text due to rounding.

Four of ten respondents identified lecturing as the largest workload (42 percent), while every tenth respondent identified the doctoral studies (9 percent). Approximately one of three respondents (35 percent) noted that s/he was giving the largest workload for scientific activities. Every tenth respondent of the survey indicated administrative work as having the largest workload (Figure 2).

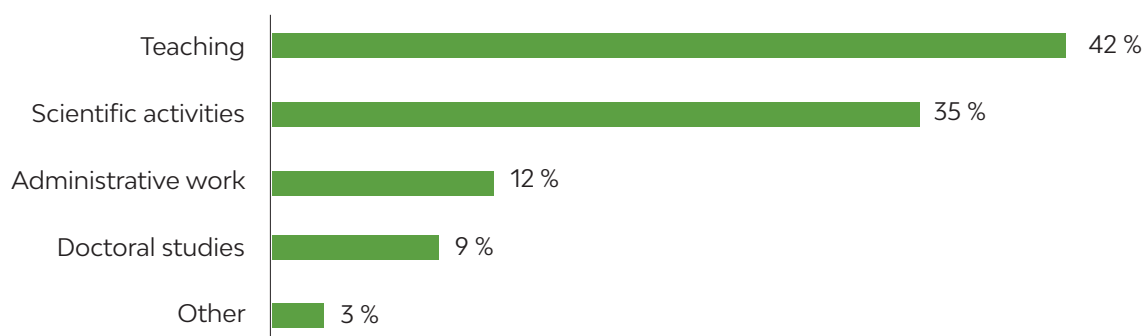

Figure 2. The largest workload of the respondents.

The respondents identified the following as other activities: 1) their particular roles, e.g., practicing doctor, consultant, project manager; 2) area of activity (and its scope), e.g., private business, applied researches, doctoral studies and work, practical work, certain activities in equal shares, e.g., research and teaching in equal shares.

1.2.2. Scientific degree and its acquisition place (country)

The majority of respondents (70 percent) have doctoral or equivalent degree (Figure 3).

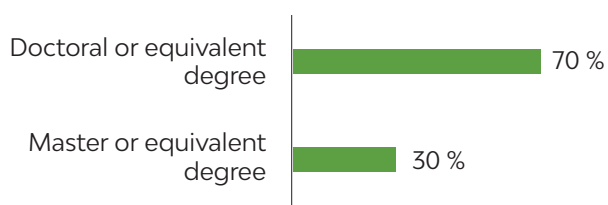

Figure 3. Distribution of respondents according to the acquired education degree

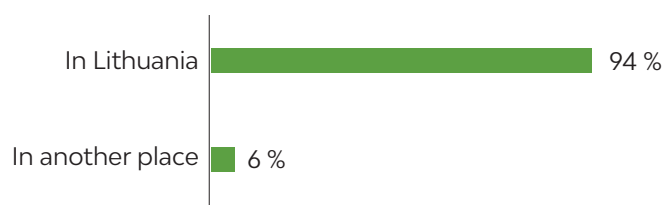

Figure 4. Place of acquisition of respondents' education degree

Nine of ten (94 percent) respondents have acquired their scientific (doctoral) degree in Lithuania. The remaining have named various foreign countries, where they had acquired a scientific degree: United States of America, United Kingdom, Russia (former Soviet Union), Germany (former Federal Republic of Germany), Belarus, Belgium, Poland, Finland, Switzerland; besides, one respondent indicated the European Union in general (Figure 4).

1.2.3. Experience of scientific activities

When asked, for how many years the respondents have been engaged in scientific activities, the majority of them (N=156) replied that they had been performing scientific work for 1-10 years (N=82 for 6-10 years; N=74 for 1-5 years) (Figure 5).

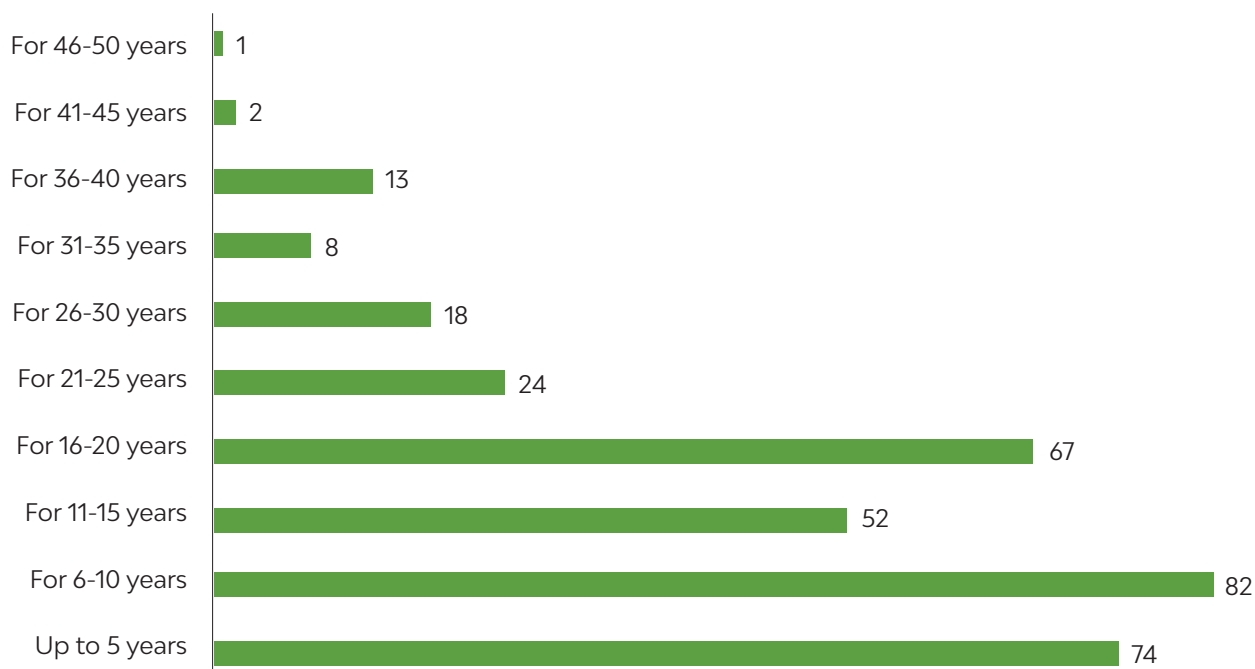

Figure 5. Experience of the scientific work of the respondents (in years).

1.3. Data analysis

The method of descriptive statistics was chosen to systemise and present information deriving from closed answers. The data of open answers were encoded and then categorised; this served to describe data analysis.

1.3.1. Analysis of closed answers

To systemise the data, the descriptive statistics and graphical depiction methods are used. Their main purpose is to describe concisely and visually the collected data. In majority of cases, the main numerical characteristics were used – means and frequencies⁴. The research data are presented in percentage.

With regard to accuracy, it should be noted that although the respondents were asked to choose from the answer variants *never*, *rarely*, *very rarely*, *sometimes*, *often*, *very often*, when the research results were summarised, the information was presented by dividing the answers into the following groups: *often* and *very often* (expression in total percentage); *rarely*, *very rarely* and *sometimes* (expression in total percentage); *never* (percentage).

Accordingly, when the respondents were asked to choose answer variants from *I agree completely*, *I agree*, *neither do I agree nor disagree*, *I do not agree at all*, or *I do not agree*, when generalisation was done, the answers were grouped in the following way: *I do not agree and I do not agree at all* (expression in total percentage); *neither do I agree nor disagree* (percentage); *I agree and I agree completely* (expression in total percentage).

⁴ Janilionis, V., n.d. Teaching material of introductory course to statistical analysis. Available: V. Janilionis, V. Morkevičius & R. Rauleckas. *Statistical analysis of quantitative data with SPSS and STATA*. Kaunas: Lithuanian Archive of HSM Data (LiDA).

1.3.2. Analysis of open answers

The methodological analysis of open answers was carried out in several stages: in the first stage, two coders were encoding separately answers of the respondents, in the second stage, both coders were discussing and coordinating the outstanding codes, and in the third stage, categories were attributed to the codes (Table 1).

Respondent's answer	Code	Category
Area of research ethics		
"In the area of convening of social surveys (confidentiality, anonymity of informants, etc.)" (R641)	Principle of confidentiality	Ethical principles
"In the area of data analysis in social sciences (data reliability, representativeness, etc.)" (R641)	Ethics of research methods	Research ethics
"In the area of presentation/publication of social research (honest data presentation, disclosure of financing sources, copyright guarantee, etc.)" (R641)	Ethics of social sciences	Area of ethics of certain sciences
Area of publication ethics		
"I am encountering cases of incorrect citation all the time <...>" (R655)	Citation	Principle of respect
"<...> copying in the students' works, understanding that the work has to be original is lacking". (R655)	Plagiarism	Principle of integrity
"I have been in the situations when I was demanded to enlist some person as a co-author, whom I considered worthy acknowledgment". (R655)	Coercion authorship	(Co-)authorship
"I was demanded by the foreign university, where I was on internship, not to indicate my home institution in the research. I was working with these issues independently". (R655)	Coercion affiliation	(Co-)authorship

Table 1. Example of codes and categories of the respondents' answers to open questions.

II. INTEGRATION OF RPE REGULATIONS

The academic community that has taken part in the survey tends to solve ethical issues (e.g., ethical dilemmas, moral challenges, etc.) as *absolutists*, who tend significantly to substantiate ethical position by idealistic values and who are characterised by less significant tendency to substantiate ethical position by relative values (idealism – 4.47, relativism – 2.45). It could be presumed within the context of development of modern/postmodern society that the provisions inherent to modern society with regard to ethical issues are predominant among the respondents – ethical decisions of persons are affected by natural law, i.e. ideals (general moral norms and values) that stay the same over time, when the society is changing. In this case, the non-idealistic/relative provisions inherent to postmodern society's way of thinking, were expressed less in the answers of the respondents.

2.1. Knowledge about RPE regulations

When the respondents' answers about familiarity with the RPE regulations are assessed, it is possible to state that although almost half of the respondents (47 percent) have noted that they know none of the RPE regulations, but even 67 percent of the respondents identified that they *know well* the national documents, i.e. ORAEC (38 percent) and LURK GPE (29 percent (Figure 6). Better familiarity with ORAEC could have been caused by earlier publication time of the document – it was published in 2015, whereas LURK GPE were published only a year ago, in 2019.

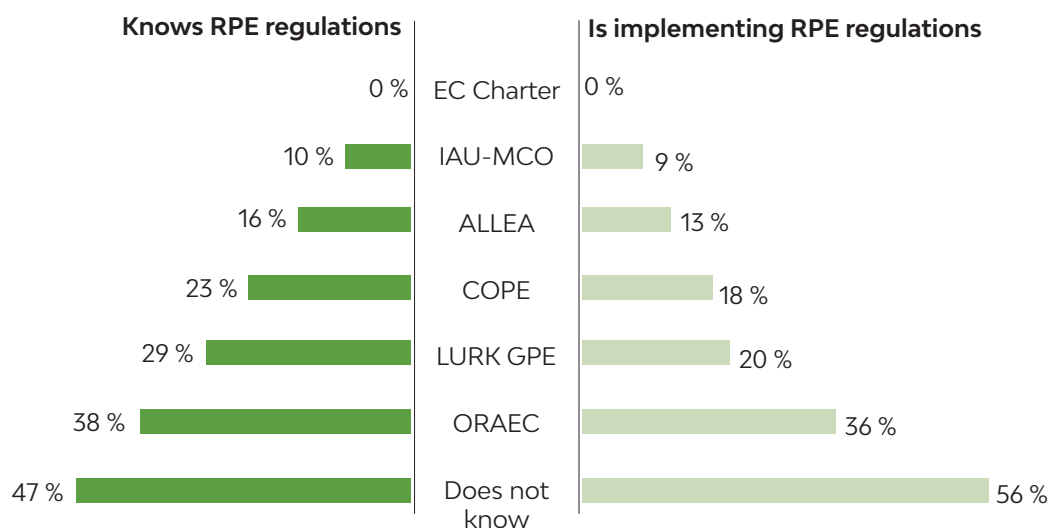

Figure 6. WELL known RPE regulations implemented by RHEIs.

Besides, the documents well known to the respondents (64 percent) on the international level should be mentioned: COPE (23 percent) and one of the earliest published but least known documents – ALLEA (16 percent). IAU-MCO Guidelines published in 2012 is well known by one tenth (10 percent) of the respondents (Figure 6).

Only 5 percent of the respondents stated that they know well other internal institutional, national, or international documents. In addition to national and international documents, the respondents

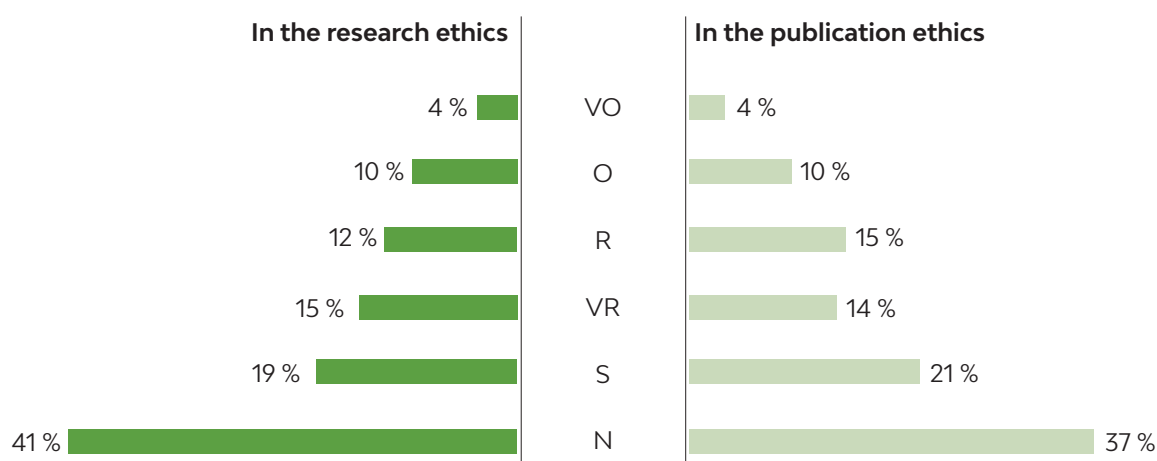
mention in their answers also the RHEIs' codes of ethics, regulations, and provisions. Among the national documents, the Law amending the law on donation and transplantation of human tissues, cells and organs of the Republic of Lithuania was stated, and among the international documents, ethical regulations of various professional organisations were stated in the field "other", e.g., Ethical Principles of Psychologists and Code of Conduct of the American Psychology Association⁵, the Declaration of Helsinki of the World Medical Association⁶.

2.2. Implementation of the RPE regulations

When asked, what RPE regulations are *implemented* by their RHEI, approximately half of the respondents identified national (50 percent of respondents) and international (42 percent of respondents) documents. According to the survey results, the following documents are used the most frequently: ORAEC (36 percent) and LURK GPE (20 percent).

With regard to the international RPE sources, the provisions of which are *implemented* in the respondent's institution, the following documents were indicated as used the most frequently: COPE (18 percent), published in various stages after establishment of this committee in 1997, ALLEA Code (13 percent) published in 2017, and EC Charter (11 percent) published fifteen years ago (2005) (Figure 7).

Small part (5 percent) of the respondents mentioned other internal documents of institutions (institutional codes of ethics, regulations, provisions) and national and international documents applied by their institutions. Among the national documents, the Constitution of the Republic of Lithuania, laws of the Republic of Lithuania, and the Code of Researcher's Ethics of the Lithuanian Academy of Sciences were mentioned, while the principles or codes of ethics of various international organisations, collections of values, and declarations were distinguished among the international documents, e.g. documents of the American Psychology Association¹, The Fundamental Values of Academic Integrity of the International Centre for Academic Integrity⁷, and the Universal Declaration of Human Rights.

⁵ American Psychology Association, 2017. *Ethical Principles of Psychologists and Code of Conduct*, Washington: American Psychology Association.

⁶ World Medical Association, 1964 (updated in 2018). *Declaration of Helsinki - Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects*, Helsinki: World Medical Association.

⁷ International Centre for Academic Integrity, 1999. *The Fundamental Values of Academic Integrity*, Clemson: International Centre for Academic Integrity.

Figure 7. Frequency of deepening of RPE knowledge (in courses, seminars, other events, or independently).

Equivalent	Code	Equivalent	Code
Never	N	Sometimes	S
Very rarely	VR	Often	O
Rarely	R	Very often	VO

2.3. Deepening of RPE knowledge on own initiative

The respondents’ answers about training and/or individual deepening of knowledge allowed to find out in what particular topics they have been interested in the last three years, and to identify more clearly the variety of the aforementioned topics (Figure 8).

While assessing the respondents’ answers, how often they have been deepening their knowledge in the areas of research ethics in the last three years (in courses, seminars, other events or independently), the significant part (41 percent) responded to this question *never*. A little more than one third of the respondents (37 percent) acknowledged that they have *never* deepened their knowledge in the area of publication ethics in the last three years, as well (in courses, seminars, other events or independently). Almost half of all the respondents stated that they are deepening their knowledge in research ethics (45 percent) and in publication ethics (50 percent) more rarely (*rarely, very rarely and sometimes*).

14 percent of the respondents have deepened their knowledge in RPE areas *often and very often*.

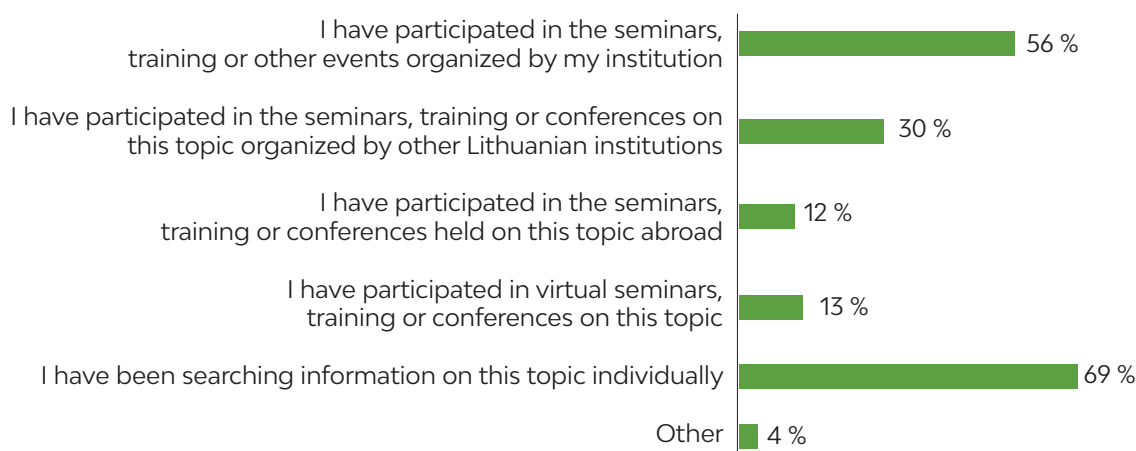

Figure 8. Ways of RPE knowledge deepening in the last three years.

The analysis of the ways of deepening of RPE knowledge in the last three years (Figure 8) indicates that the majority of respondents (86 percent) have been deepening their RPE knowledge in the last three years in Lithuania, where 56 percent were taking part in the events organised by their institutions, and 30 percent – in the events organised by other Lithuanian institutions. More than two thirds of the respondents (69 percent) mentioned individual initiatives to look deeper into the RPE issues. A significant part (13 percent) used possibilities provided by digitisation and took part in virtual seminars, training, and conferences on this topic. Similar part, more than one tenth of the respondents (12 percent) noted that they took part in the seminars, training and conferences held abroad.

A small part of the respondents (4 percent) indicated other ways used to deepen their RPE knowledge, i.e., knowledge exchange between the colleagues; reading of relevant articles; interest in these topics

analysed in lectures or in press; participation in discussions with science academia, while analysing judicial precedents.

The EU projects of funding programme of research and innovation should be mentioned within the international context, e.g. the ones implemented under the programme “Horizon 2020” that is the largest EU Framework Programme for Research and Innovation implemented in 2014-2020.

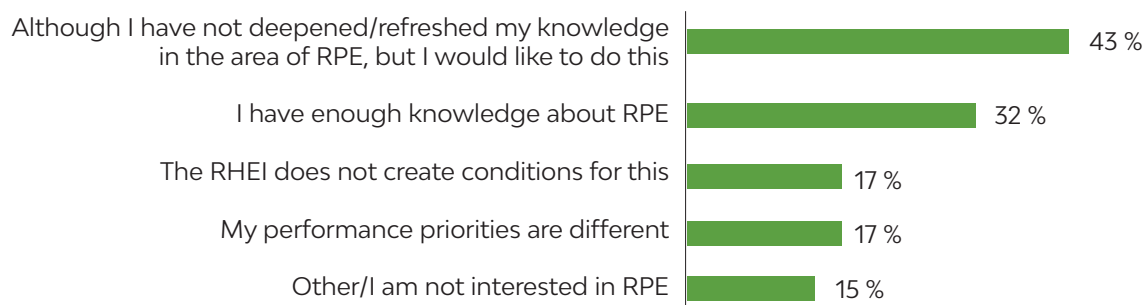

Figure 9. Reasons of non-deepening the knowledge in the RPE area in the last three years.

When the respondents were asked why they have not been deepening their knowledge in RPE area in the last three years, even one third of them stated that they have enough knowledge on the topic (32 percent). Many of the respondents stated that although they have not deepened or refreshed their knowledge in RPE areas, but they would like to do this (43 percent) (Figure 9).

One fifth (17 percent) of the respondents note that RHEI do not create conditions for them to look deeper into this topic. The same part of the respondents stated that their performance priorities differ. Every 6th or 7th respondent (15 percent) stated other reasons, e.g.: excessive workload; no questions or problems have been raised; no information about such possibilities; no seminars or training on this topic could be found; the persons did not receive information about such seminars; they did not look deeper because they do not believe they are committing violations of research ethics; they noted that they are not interested in this topic.

Figure 10. Reasons, why the knowledge in the RPE area has been deepened in the last three years.

When asked, why they have been deepening their knowledge in RPE area, almost two thirds of the respondents (65 percent) stated that each researcher must understand this area well (Figure 10). Understanding of personal responsibility to comprehend the RPE issues is also reflected in other

answers of the survey. A significant part of the respondents (43 percent) has noted in self-reflective way that they lack personal skills in the RPE area.

The motivation to look deeper into the RPE area is induced by external factors, e.g., 31 percent of respondents noted that attention of their institution's academic community in RPE issues has grown. Cooperation with foreign colleagues on RPE issues is also indicated as an external incentive (24 percent). Appearance of new EU and national documents governing RPE is also identified as an important factor to show interest in RPE issues (17 percent). More than one third of the respondents have marked understanding of personal responsibility ("I am responsible for this according to the functions") and teaching of the RPE topics (35 percent, 20 and 15 percent respectively).

A small part of the respondents (7 percent) named other reasons, too, that induced their interest in the RPE areas: conducted scientific researches, published book or prepared report on RPE, filled-in documents for ethical review of research, certain cases at work (e.g., theft of results of the research carried out, problems with publication ethics of joint results), and wish to improve (e.g., attended customised lectures).

When asked, in what topics they have been deepening their knowledge in *research ethics* in the last three years, the respondents (N=220) indicated the following topics:

1) *research ethics*, i.e. it was attempted to gain and/or strengthen general knowledge: how quantitative and/or qualitative research, applied research, research with animals, research with vulnerable groups, online research, etc. are conducted;

2) *certain area of research ethics*, e.g., ethics of medicine and health, social, natural, technological sciences, bioethics;

3) *copyright and related rights*, i.e. interest in intellectual property, co-authorship with researchers when scientific research is conducted, contribution of researchers, authorship of developed questionnaires or other instruments;

4) *ethical principles*, i.e. principle of integrity (the respondents looked deeper into scientific integrity, selection of suitable methodology, use of received results as a basis, plagiarism and its kinds); principle of confidentiality (the respondents looked deeper into safeguarding of informants' confidentiality, aspects of data anonymisation and data management); principle of responsibility (it was looked deeper into the concept of responsible research and innovation, co-authorship with students, cooperation principles); principle of objectivity (it was studied about expertise, peer review of scientific publications and its kinds, how to eliminate subjectivity from the research).

Other areas of research ethics that were less popular and received less attention of the academic community in the survey, where the respondents were also looking for answers, are the following: *publication ethics*; *data management* (data protection), *ethics of research conduct* (e.g., aspects of research conduct by selecting an appropriate methodology, approval of ethical review), *research conduct* (e.g., planning of research stages and collection of data), *plagiarism* (application of citation rules).

The areas of interest indicated by the smallest part of the respondents are the following: *violations of ethics*; *principle of equal opportunities* (discrimination); *ethics of research methods* (validation of methods was distinguished); *principle of transparency* (how this principle is safeguarded during the research, in the situations related to the conflict of interest, and with regard to violations during the proceeding of calls for open positions).

In addition to publication ethics as an object (starting with the most general topics, such as ethical

principles, up to more detailed, such as preparation of scientific publications in Lithuanian and foreign languages, publishing of scientific publications, declaration of ethics, policy provisions of scientific journals, publication violations, use of visual aids, etc.), the majority of respondents (N=36) have been improving their knowledge about publication ethics in the last three years by showing the highest interest in the following:

- 1) *principle of integrity*, i.e. prevention of plagiarism;
- 2) *copyright and related rights*, i.e. co-authorship in broad sense (e.g., evaluation of the authors' contribution and their listing in publications, criteria of authorship, role of co-authors, etc.);
- 3) *principle of respect* (e.g., appropriate quoting, ethics of source referencing) and other areas.

Other areas of publication ethics that were less popular and received less attention of the academic community in the survey, where the respondents were also looking for answers, are the following: *principle of responsibility* (related to policy provisions of scientific journals, (co-)authorship with students, supervision of doctoral students), *plagiarism* (self-plagiarism, redundant publication), *text-matching programmes* (identification of text-matches, use of text-matching programmes), *copyright and related rights*, *researcher's ethics*, *quality of scientific journals* (predatory journals), *certain area of research ethics* (bioethics, ethics of technological sciences, ethics of social sciences).

The smallest part of the respondents have been deepening their knowledge on the following topics in the aforementioned period: *(co-)authorship* (forms of unfair authorship: gift or guest, coercion, ghost authorship); *principle of responsibility*, *copyright and related rights* (co-authorship with students, intellectual property, co-authorship with researchers), *publication ethics* (policy provisions of scientific journals, ethical principles); *data management* (e.g., data protection), etc.

III. UNETHICAL BEHAVIOUR IN CONDUCTING SCIENTIFIC RESEARCH AND PUBLISHING ITS RESULTS

Unethical conduct of scientific research. When asked, how often the respondents have noticed unethical conduct of scientific research in the academic community of their institution in the last three years (between scientists, researchers, doctoral students), the majority of the respondents answered that they have *never* noticed any case of data fabrication (63 percent), suppression of data (58 percent) or data falsification (56 percent). Only a small part of the respondents (up to 5 percent) have noticed some cases of data fabrication, falsification, suppression of data in the last three years *often* or *very often*. Almost half of the respondents have noticed *very rarely*, *rarely*, and *sometimes* the cases of HARKing (50 percent) and p-hacking (47 percent). The cases of data falsification (41 percent), suppression of data (39 percent), data fabrication (35 percent) and data collection without authorised ethical approval (22 percent) have been noticed *very rarely*, *rarely*, and *sometimes* (Figure 11).

It should be noted that among other forms of unethical conduct of scientific research, the respondents marked *often* or *very often* HARKing (13 percent) and p-hacking (13 percent).

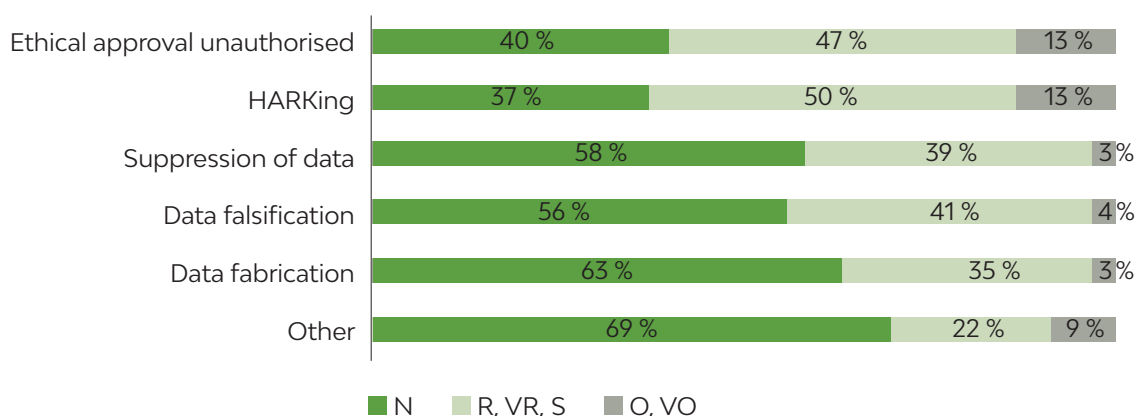

Figure 11. Unethical conduct of scientific research in the academic community of own institution.

Equivalent	Code	Equivalent	Code
Never	N	Sometimes	S
Very rarely	VR	Often	O
Rarely	R	Very often	VO

The respondents also mentioned other manifestations of unethical scientific malpractices, e.g., in a student-conducted research his/her supervisor is listed as principal investigator/first author, although s/he as a co-author has not contributed at all; not sharing of the research data when they are collected using public funding for a research (e.g., Research Council of Lithuania); the research is conducted inappropriately and the data are interpreted without having collected sufficient information on certain topic.

Unethical publication of results. When asked, how often the respondents have noticed unethical publication of results in the academic community of their institution in the last three years (between

scientists, researchers, doctoral students), more than half of the respondents answered that they have *never* encountered a case of simultaneous submission (66 percent), verbatim plagiarism (59 percent), translation plagiarism (59 percent), augmented publication (54 percent), idea plagiarism (53 percent), biolerplate plagiarism (52 percent), or patchwork (50 percent) (Figure 12) in the recent years.

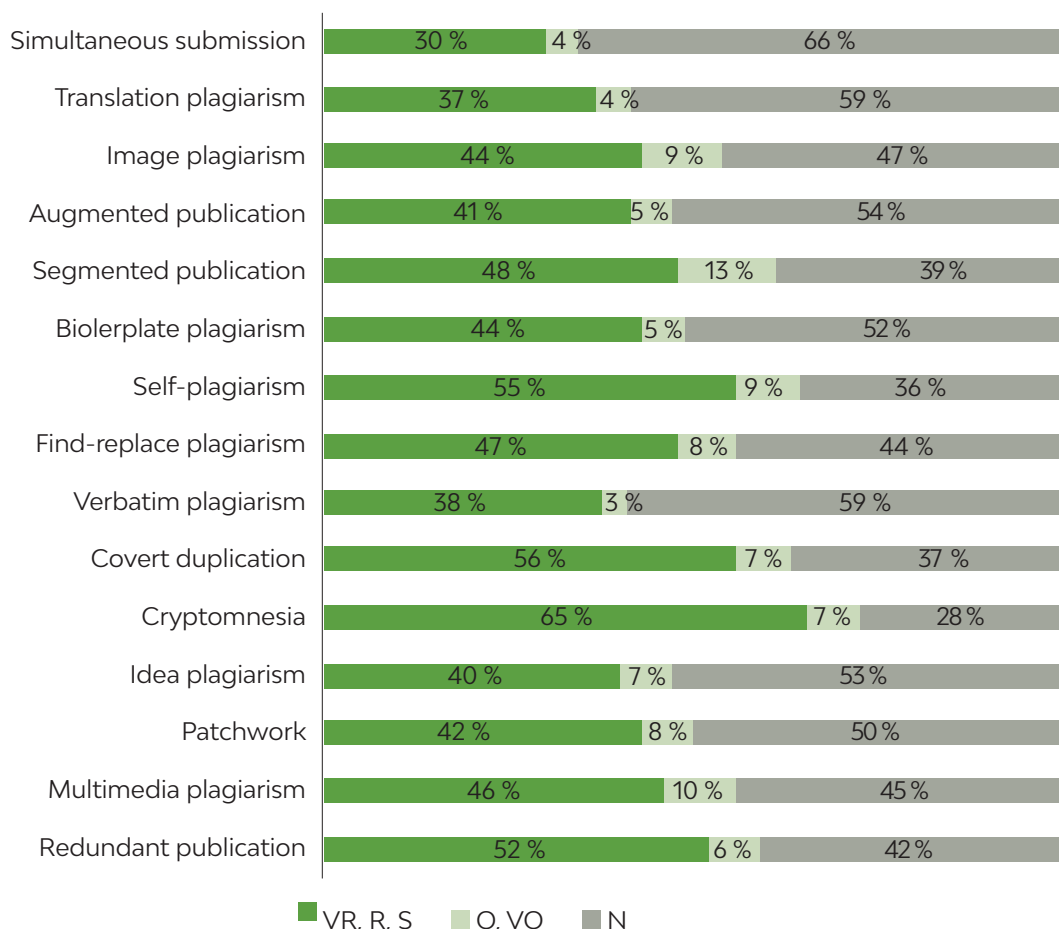

Figure 12. Unethical publication of results in the institution’s academic community.

Equivalent	Code	Equivalent	Code
Never	N	Sometimes	S
Very rarely	VR	Often	O
Rarely	R	Very often	VO

The respondents encounter *very rarely*, *rarely*, and *sometimes* such cases, as cryptomnesia (65 percent), covert duplication (56 percent), or self-plagiarism (55 percent). It should be noted that usually (*often* or *very often*) the results published unethically are encountered in such cases, as, e.g. segmented publication (13 percent), multimedia plagiarism (10 percent), image plagiarism (9 percent), self-plagiarism (9 percent) and find-replace plagiarism (8 percent).

Furthermore, one respondent has noted encounter with foreign researchers, who have plagiarised the work of the Lithuanian authors (researchers) word-by-word, including all the illustrations. When a letter was written to the publishing house and the university, no answer was received.

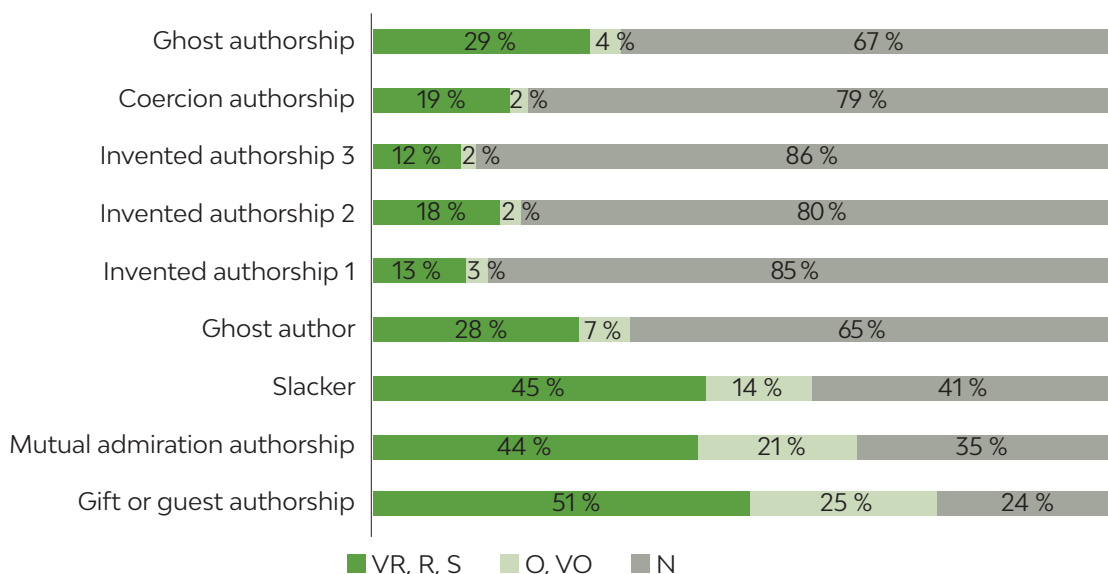

Figure 13. Unethical authorship in the academic community of own institution.

Equivalent	Code	Equivalent	Code
Never	N	Sometimes	S
Very rarely	VR	Often	O
Rarely	R	Very often	VO

ANSWER'S EQUIVALENT	CODE
Including a fictitious person as a co-author.	Invented authorship 1
Including a colleague as a co-author without permission.	Invented authorship 2
Including a stranger as a co-author without permission.	Invented authorship 3

When asked, how often the respondents have noticed unethical authorship in the academic community of their institution in the last three years (between scientists, researchers, doctoral students), more than two thirds answered that they have *never* encountered such manifestations as coercion authorship (79 percent), invented authorship 3 (86 percent), slacker (41 percent), mutual admiration authorship (35 percent) or gift or guest authorship (24 percent) (Figure 13).

More than 40 percent of respondents have noticed such violations of unethical authorship as gift or guest authorship (51 percent), mutual admiration authorship (44 percent) or slacker (45 percent) *very rarely*, *rarely*, and *sometimes*. Almost one third of the respondents have noticed such violations as slacker (28 percent), ghost authorship (29 percent) or unethical authorship (27 percent) *very rarely*, *rarely*, and *sometimes*.

4 percent of respondents noticed unethical authorship *often* and *very often*. This allows presuming that unethical behaviour may be identified clearly, although the practice shows that academic community is still accepting it as a norm.

IV. EXPERIENCES OF DISHONEST BEHAVIOUR

4.1. Protection of own interests

One of three respondents (31 percent) encounters dishonest behaviour in the academic environment (Figure 14).

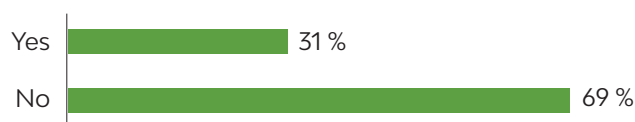

Figure 14. Encounter with dishonest behaviour of another researcher in the last three years.

When asked how the respondents defended their interests after they had learnt about dishonest behaviour of other researchers, more than two thirds of the respondents (73 percent) chose *passive behavioural* strategy with regard to external help: they did not report anywhere because they saw no sense in it (49 percent) or they solved the whole situation independently (24 percent) (Figure 15). A part of the respondents explained why a passive strategy of behaviour was chosen (not to do anything and not to ask for help): earlier referrals had no results; negative consequences could have been caused; the dissertation supervisor was behaving dishonestly, so the person decided not to make the situation public as s/he wanted to finish the doctoral studies successfully, without causing outrage of the supervisor; the behaviour was related to a familiar person and not to the respondent personally; the researcher was not working in the Lithuanian institution; other persons, who had noticed the violation, asked for help.

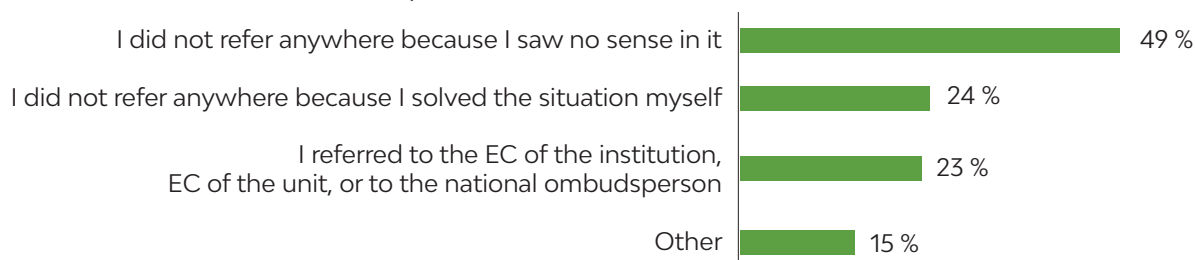

Figure 15. Defence of own interests in case of dishonest behaviour of another researcher.

A significant part of the respondents (15 percent) mentioned that they chose other strategies of behaviour, e.g. an attempt to solve the situation independently (encounter with outrage, complaints, threats), cancellation of cooperation, warning and encouragement not to repeat inappropriate actions in the future, and official conversations with the related persons. Others mentioned that they had referred to the researcher, co-authors of publication or unit's manager, but that person did not help and wanted to smother the situation up, so the respondent did not go further being afraid for his future career in the institution.

Among the respondents, who have stated that they had encountered dishonest behaviour, only 23 percent *took actions* and asked for external help (e.g. to the EC of the institution, EC of the unit, or the national ombudsperson).

4.2. Solution of the situations when encountered with unethical behaviour

One of the most sensitive questions of the survey was related to solution of the situation after the respondents had notified the institution about encountered dishonest behaviour. The respondents, who shared their experience (N=20), stated that the institution would usually start handling an allegation of academic ethics, mainly in the EC. Besides, one respondent stated that the investigation had been cancelled. However, a significant part of the respondents revealed that they faced indifference after having complained about dishonest behaviour of other researchers. One fourth of the respondents had to meet positive or negative consequences of the problem's solution, e.g., "the situation was handled and the publication was withdrawn (from foreign journal before publishing)" (R281), "the fact of violation of academic ethics was acknowledged officially" (R432), "the researcher received the Dean's acknowledgement and monetary award because of dishonest behaviour" (R464). One respondent stated that the dishonest researcher "had been condemned, but only behind the back" (R129).

The number of respondents, who have answered this question, shows that experience of having encountered problems of academic ethics is still shared tentatively; however, at the same time it manifests a forming wish not to put up with dishonest behaviour of other researchers and aspiration to defend own rights.

4.3. Threat-causing factors

When asked what the main factors threatening responsible research and publication of their results in the institution's academic community are, more than half of the respondents (60 percent) stated that they *agree* and *agree completely* with the statement that they feel pressure to publish more publications in shorter period (Figure 16). Almost half of the respondents stated that they feel (46 percent) pressure to receive funding from other institutions, and more than one third of the research's participants notice lack of information about responsible researching and publication of results (38 percent). Other respondents stated that they know their rights (38 percent) and property rights to research data (35 percent) a little.

However, positive aspects could be seen. The majority of the respondents *do not agree* and *tend not to agree* with the statements that the institution creates conditions for negligent performance of scientific research and irresponsible publication of their results (89 percent). Even 78 percent of the respondents do not believe that the researchers are convinced that consequences of ethical violation are not very significant. The majority of the respondents (71 percent) do not agree that there is a hazard of partiality, i.e. only positive results are published because of expectations of the research funding organisation.

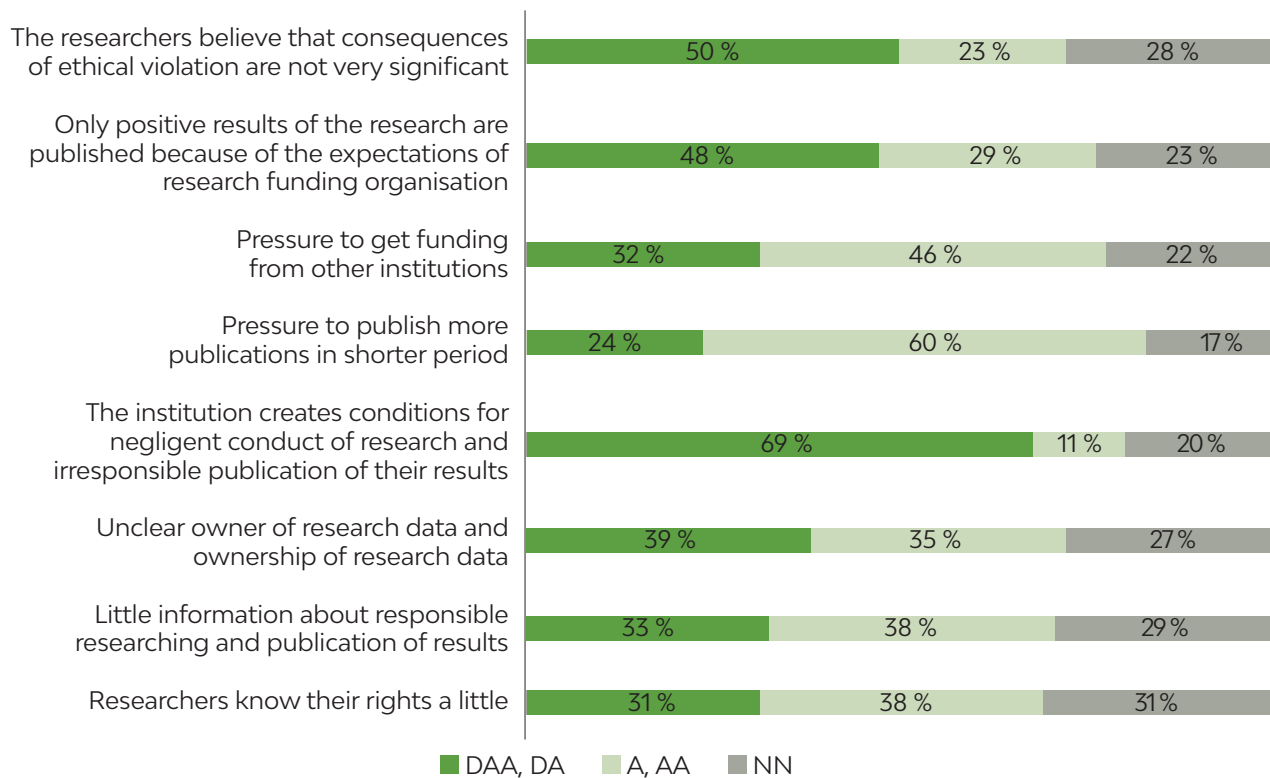

Figure 16. Threats for responsible researching and publication of research results.

Equivalent	Code	Equivalent	Code
I do not agree	DA	I agree	A
I do not agree at all	DAA	I agree completely	AA
Neither do I agree nor disagree	NN		

CONCLUSIONS

The type of absolutist behaviour of ethical position that is assigned relatively to the values of modern society is predominant in the surveyed academic community. Therefore, the respondents are oriented more not to individual moral norms, but to the ones accepted in the society.

According to the survey results, the respondents were mainly looking deeper not only to general RPE topics, but also to copyright and related rights, while conducting research or writing scientific publications. They were interested not only in ethical principles in general sense, but also were improving their competences by showing interest in implementation of more particular principles, e.g., principles of integrity and respect when writing scientific publications. Moreover, they also spent time on the aspects of publication ethics when conducting research. It may be presumed that the academic community is improving own competences in the areas of RPE preventively.

According to the respondents, in the last three years, the researchers have never encountered or encountered *very rarely* some RPE cases in their institution's academic community (among scientists, researchers and doctoral students). The presented research results presuppose certain positive processes in the institutions if the question was not raised about lack of critical reflection of the respondents with regard to RPE, especially as the ombudsperson has handled certain cases of RPE violations in the Office's practice. The presumption that RPE violations do not exist in RHEIs or exist very rarely should be rejected, in consideration of rare referrals to certain committees or institutions for help. Almost half of the respondents do not refer anywhere when they notice dishonest behaviour of their colleagues (sometimes because they are afraid for their future career), so such a situation is worrisome. To solve the problem as effectively as possible, it is recommended to apply various safeguards for whistleblowers notifying about violations of academic ethics and/or procedures.

It should be noted that every second respondent *does not know* the RPE regulations and according to more than a half of the respondents, their institutions *are not implementing* these regulations in their activities. It also worries that more than every third respondent has *never* deepened the knowledge in RPE in the last three years.

More than two thirds of the respondents were searching for information on RPE topic independently. More than every third respondent has not deepened the knowledge but would like to do this and considers that there is not sufficient information on RPE topics and rights of authors. According to the survey's results, only every fifth respondent has referred to responsible persons from ECs of their institutions or units because of encountered problems.

It should be concluded that the RHEIs' behaviour should be more effective with regard to whistleblowers, i.e. when sensitive internal problems of academic ethics are solved, certain actions should be undertaken and corrective actions should be directed to preventive measures of academic ethics. Trust of the academic community in decisions of own institution is important not only to reduce number of cases of unethical behaviour, but also to safeguard quality of research and RPE.

REFERENCES

- American Psychology Association, 2017. *Ethical Principles of Psychologists and Code of Conduct*, Washington: American Psychology Association.
- Coscollá, A. et al., 2006. Theoretical Orientations of Spanish Psychotherapists: Integration and Eclecticism as Modern and Postmodern Cultural Trends. *Journal of Psychotherapy Integration*, 16(4), pp. 398-416.
- International Center for Academic Integrity, 1999. *The Fundamental Values of Academic Integrity*, Clemson: International Center for Academic Integrity.
- Janilionis, V., n.d. Įvadinio kurso į statistinę analizę mokomoji medžiaga. Esantis: V. Janilionis, V. Morkevičius & R. Rauleckas. *Statistinė kiekybinių duomenų analizė su SPSS ir STATA*. Kaunas: Lietuvos HSM duomenų archyvas (LiDA).
- Thompson, K., 2018. *Four theories of postmodernity and religion: a summary*, n.a.: ReviseSociology.com.
- World Medical Association, 1964 (revised 2018). *Declaration of Helsinki - Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects*, Helsinki: World Medical Association.

The report is freely available on the Office's website
www.etikostarnyba.lt (see Analytical Studies).

Referencing:
Harvard style

Ozolinčiūtė, E., Židonė, G. & Tauginienė, L., 2020. Responsible Research Barometer 2020, Vilnius:
Office of the Ombudsperson for Academic Ethics and Procedures.

If you have any questions about the report and/or its use,
contact us by e-mail info@etikostarnyba.lt or phone +370 706 65 161.

